MIKKELIN EMOLA
KULTTUURIYMPÄRISTÖOHJELMA JA RAKENTAMISTAPAOHJEET

MIKKELIN KAUPUNKI / ARKKITEHTITOIMISTO HEIKKI KIRJALAINEN / ARKKITEHTI SAFA TUIJA MUSTONEN

30.04.2005

YLEISTÄ 2
Kulttuuriympäristö – mitä se on? 2
Kohteen kuvaus: Mikkelin Emola 3
Ongelmat 4
Tavoitteet 4
Ohjelman laatiminen 5
EMOLAN RAKENTAMISOHJE TIIVISTETTYNÄ: 6
YLEISPIIRTEET 7
KEHITYSVAIHEET 8
KOKONAISUUDET 9
Mäkirakentaminen 10
Ruutukaava-alue 10
Hauskankylä 10
1920-luvun rakentaminen 10
Jälleenrakennuskausi 10
Uudisrakentaminen 10
KATU- JA VIHERALUEET 12
Katutila 12
Aukiot 14
Leikki- ja urheilualueet 16
Rannat 17
Muut maisemallisesti tärkeät alueet 18
PIHAT 19
Pihojen rajaaminen (Aidat ja portit) 20
Pintamateriaalit 21
Kasvit 22
Pihan muut rakenteet 22
Valaistus 23
RAKENNUKSIA KOSKEVAT OHJEET 25
VANHAT PÄÄRAKENNUKSET 27
Ennen 1940 –lukua rakennetut talot 28
Jälleenrakennuskauden talot 37
Ympäristöön sovittaminen ja tehtyjen virheiden korjaus 37
UUDET PÄÄRAKENNUKSET 40
PIHARAKENNUKSET 43
MAALAUS JA VÄRIT 45
YHTEENVETO 46
LISÄTIETOA EMOLASTA, KORJAUSRAKENTAMISESTA JA PIHOISTA 48
LIITTEET 49

YLEISTÄ

Kulttuuriympäristö – mitä se on?
Kulttuuriympäristö on ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksesta syntynyt kokonaisuus, jossa voidaan havaita kummankin vaikutukset. Siihen kuuluu ihmisen muokkaama luonto (esim. puistot, laitumet) ja rakennettu ympäristö (rakennukset, torit, kadut, sillat sekä pihapiirin rakenteet). Kulttuuriympäristön ääripäinä ovatkin lähes pelkästään ihmiskäden luomat kaupunkien ympäristöt sekä luonnon ja ihmiskäden jatkuvassa vuorovaikutuksessa muovaamat maaseudun maisemat. Kulttuurin jäljet voivat olla pysyviä tai väistyviä.

Ympäristö on meidän jokaisen asia ja koemme sen jokainen omalla tavallamme. Myös meidän oma toimintamme vaikuttaa kulttuuriympäristöön. Rakentaessamme vaikutamme ympäristöömme välittömästi.

Kulttuuriympäristössä ovat näkyvillä paikan ajallinen syvyys, kehityksen erilaiset vaiheet ja se tuo esi-isiemme työn tuloksen näkyväksi osaksi omaa elämäämme. Meidän toimemme puolestaan heijastuvat tulevien polvien elämään ja ympäristöön. Tavoitteenamme kulttuuriympäristön hoidossa tulisikin olla eri sukupolvien työn kunnioittaminen, arvojen vaaliminen ja oman kädenjälkemme jättäminen muut kerrostumat huomioiden.

Kulttuuriympäristön hoito-ohjelmassa 1997-98 Etelä-Savon ja Itä-Hämeen alueelle onkin keskeiseksi päämääräksi nimetty: *”Säilyttää eteläsavolainen kulttuuriympäristö turmeltumattomana, vaalia sitä niin, että sen pitkäaikaiset arvot säilyvät sekä tehdä kulttuuriympäristöön sisältyviä arvoja ja sen sopivia hoitotapoja tunnetuiksi alueen asukkaille, suunnittelijoille ja käyttäjille sekä kulttuuriympäristöön päätöksillään vaikuttaville.”*

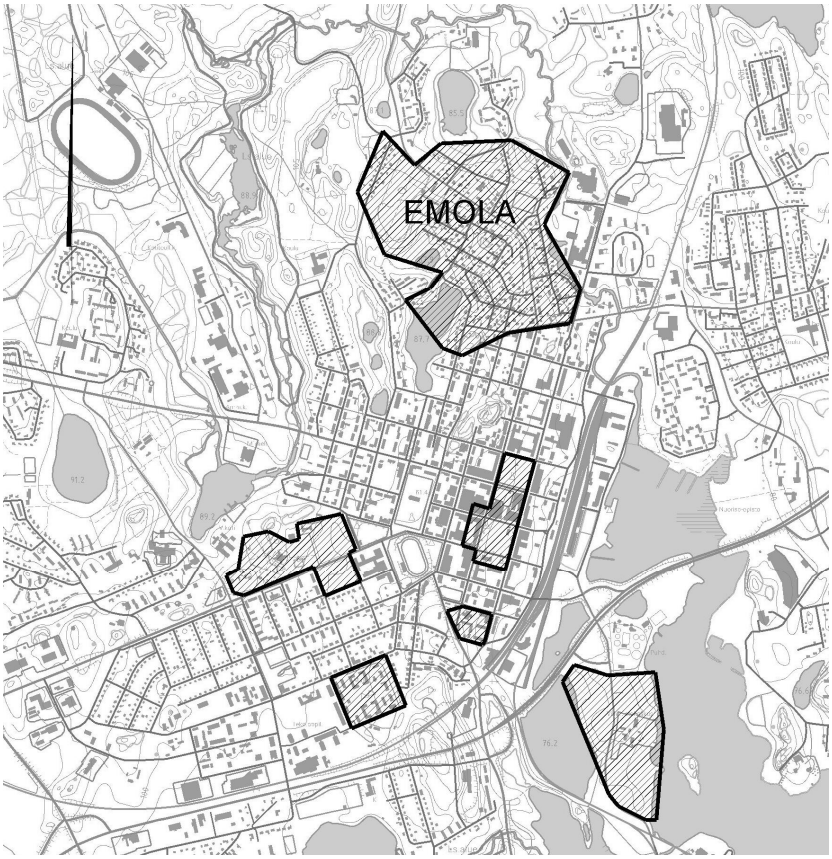

Mikkelin valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt:

Kohteen kuvaus: Mikkelin Emola

Emolan kaupunginosa, ”Puuemola”, Mikkelin keskustan pohjoispuolella on omaleimainen, yleisesti viihtyisäksi koettu ja historialtaan mielenkiintoinen asuinalue. Alueen koko on noin 40 hehtaaria. Alue on rakentunut työläiskaupunginosaksi 1860-1920-luvulla. Rakentuminen on ollut omaehtoista, mutta yllättävän yhtenäistä. Mikkelin kaupunki on kaavoittanut 70-luvun lopulta lähtien Emolaa niin, että sen rakenteen ja rakennusten säilyttäminen on mahdollista.

Alueen kaavarunko on vuodelta 1982. Tuolloin hyväksyttyyn suunnitelmaan on tehty tarkemmat asemakaavat. Asemakaavoituksella on tarkastelualueesta suojeltaviksi osoitettu seuraavat rakennukset, rakennelmat ja alueet (ks. myös liite 1):

- Kaivo ja päärakennus, Hauskankatu 1A (sra, sr)
- Hauskan mylly ja myllyalue, Myllykatu (s)
- Myllykatu 1 (sr)
- Rouhialan yläkoulu (sr)
- Rouhialan alakoulu (sr)
- Lamminmäenkatu 5, päärakennus ja piharakennus (sr)
- Nk. postimestari Godenhjelmin talo, Hauskankatu (sr)
- Hauskankatu 1B (sr)

Sr –merkintä koskee rakennuksen ulkopuolisissa osissa sekä mahdollisessa porrashuoneessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden laatua. Alueilla se merkitsee rakennusten, rakennelmien, puuston ja maastonmuotojen säilyttämistä.

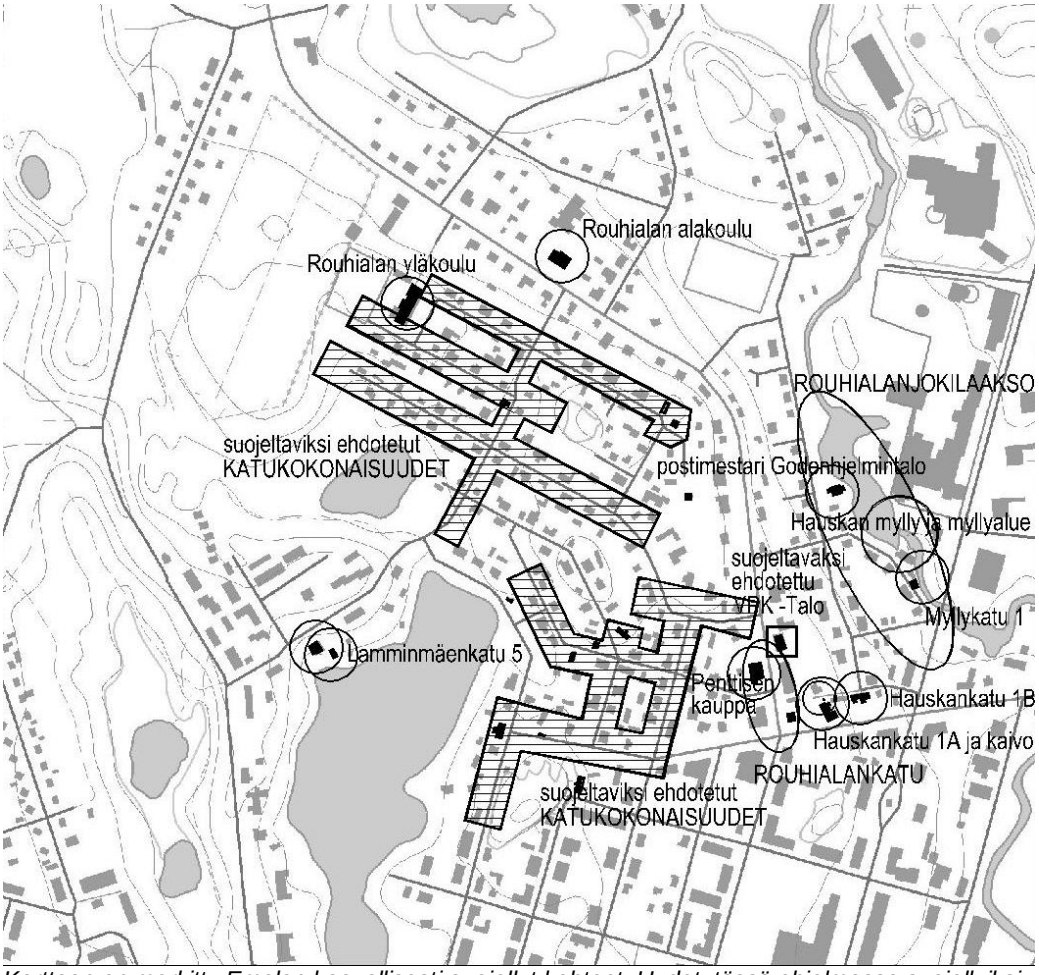

Karttaan on merkitty Emolan kaavallisesti suojellut kohteet. Uudet, tässä ohjelmassa suojelluiksi esitetyt katukokonaisuudet on rasteroitu, VPK:n talo merkitty neliöllä.

Yleiskaavassa Emola on merkitty pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi, jolla ympäristö säilytetään (AP/s). Lisäksi yleiskaavassa on edellisten lisäksi suojelukohteeksi merkitty ns. Penttisen kauppa (sr) sekä aluekokonaisuuksiksi Rouhialankadun eteläpään puistokatuosuus ja Rokkalanjokilaakson puistomainen kulttuurimaisema.

Etelä-Savon seutukaavassa Emola on arvokas miljöökokonaisuus ja taajamatoimintojen alue, jolla ympäristön peruspiirteet säilytetään muodostamatta aluetta varsinaisesti suojelualueeksi. Paikallisesti arvokkaita rakennuksia on inventoitu 8 kpl.

Emola sisältyy valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen luetteloon (Rakennettu ympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt). Valtioneuvoston v. 2001 tekemä päätös valtakunnallisista alueidenkäytön tavoitteista edellyttää näillä alueilla merkittävän kulttuuriperinnön arvon aktiivista säilyttämistä. Muutosten on sovelluttava historialliseen kehitykseen.

Ongelmat
Sijainti kävelymatkan päässä kaupungin keskustasta on monen unelma asuinpaikan suhteen. Se luo painetta tonttien hintoihin ja edelleen rakentamiseen.

Aikojen saatossa muuttuneet asumisen tilatarpeet ja toiminnat rakennusten ovat jo muuttaneet rakentamisen tapaa. Myös ihmisten arvot, normit, uskomukset ja statukset muuttuvat. On syntynyt painetta uudisrakentamiseen, jossa rakentaminen on tonttikohtaisesti keskittynyt yhteen taloon, joka on perinteistä kookkaampi.

Päättäjien, suunnittelijoiden ja rakennustarkastuksen yksi vaikeimmista haasteista on löytää alueen rakennetusta ympäristöstä rakenteet tai asiat, jotka ovat vaalimiseen velvoittavia. Ja mitkä ovat kunkin alueen omaleimaiset asiat, joita tulisi edelleen jatkaa uudisrakentamisessakin? *”Paikan henki, mallinkieli, rakennetun ympäristön monimuotoisuus, indentiteettiä vahvistava tarinatuote, tunne- ja kokemustieto, aineettomat ja henkiset arvot, elämyksellisyys ja matkailullinen imago”* ovat asioita, joita on vaikea mitata ja normittaa yksiselitteisesti. Pohdintaa helpottaakseen voisi kysyä: Minkä verran antiikkiesinettä tai vaikkapa museoautoa saa muuttaa ilman, että sen arvo putoaa kohtuuttomasti? Sama logiikka kai sopii rakennuksiinkin?

Rakennusvalvonnan näkökulmasta katsottuna paitsi uudisrakennuksia, niin ennen kaikkea ulkorakennusten uusimiseen ja suurentamiseen sekä katettujen ulkotilojen saamiseen liittyviä rakennuslupia on tullut runsaasti käsiteltäviksi. Vastaukset on annettu aina tapauskohtaisesti kaavoituksen kanssa yhdessä tutkien.
Myös yleisten alueiden (viheralueet, katualueet) käsittelyyn kaivataan ohjeistusta.

Tavoitteet
On havaittu, että jokainen rakentajasukupolvi kaipaa omantapaisiaan perussääntöjä. Tavoitteena tämän asiakirjan laadinnassa on ollut tehdä yleistajuinen ja havainnollinen käsikirja palvelemaan alueen asukkaita, kiinteistönomistajia, suunnittelijoita, rakentamista ohjaavia viranomaisia ja luottamusmiespäättäjiä.

Tavoitteena on luoda perusteet, joiden pohjalta Emolan historiallisista osista ja rakennuksista voidaan säilyttää tulevillekin polville mahdollisimman paljon. Siihen sisältyy myös emolalainen rakennustapa.

Käsikirja on tarkoitus jatkossa luovuttaa jokaiselle Emolasta kiinteistön hankkivalle tai talossaan muutoksia suunnittelevalle. Rakentamisohjeet täydentävät asemakaavaa ja niillä pyritään parantamaan rakentamisen käytäntöjä.
Tätä ohjelmaa taustoittavan alueen historiaosan kokoaa Mikkelin kaupunki.

Kaavio ohjelmaprosessista.

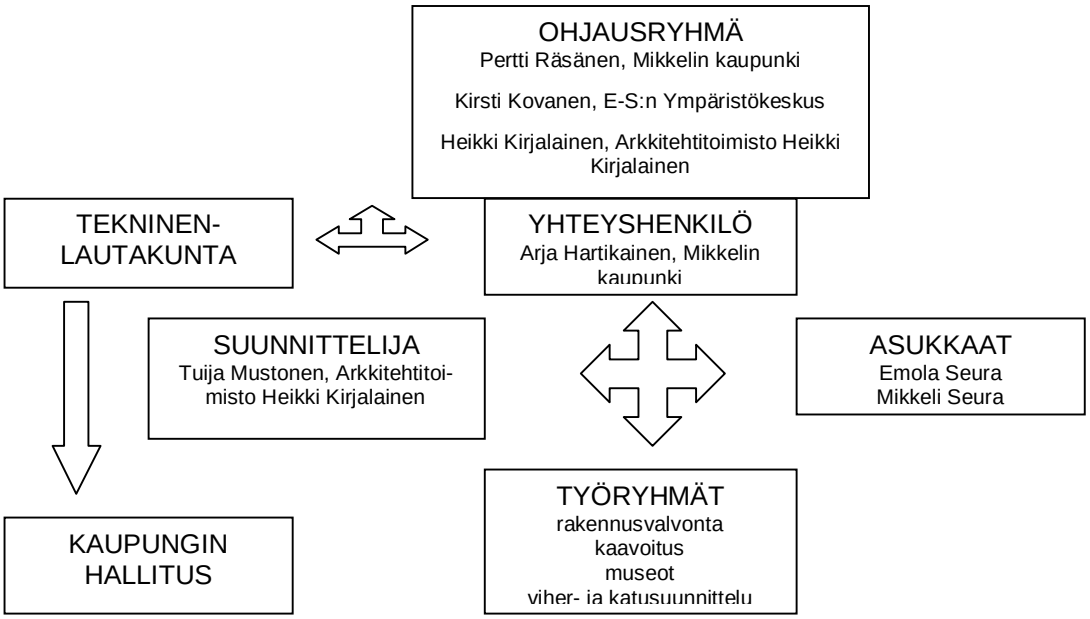

Ohjelman laatiminen
Emolan aluetta on lähestytty tutkimalla historiaa ja nykypäivää osin päällekkäin. Tarkoituksena on löytää menneisyydestä se juoni, joka on johtanut nykyisen ympäristön muodostumiseen. Sitä tulevaisuuteen jatkamalla on laadittu rakentamisohjeet.

Historiaa on paljon kirjoitettuna ja apuna ovat olleet myös erilaiset tutkimukset sekä saatavilla oleva vanha karttamateriaali. Niistä kiinnostuneille on lopussa lähdemateriaaliluettelo, josta löytyy lisätietoja. Emolan seuran kautta myös asukkaat ovat osallistuneet työhön tuottamalla arvokasta havainnointi- ja tietoainesta.

Teknisiä rakentamisneuvoja ei tässä ole annettu. Korjausrakentamisesta, kuten muustakin rakentamisesta, on viime vuosien aikana julkaistu monta hyvää kirjaa, joten ohjeiden uudelleen kirjoittaminen ei liene tarpeen. Lopun kirjaluettelossa on tähänkin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

EMOLAN RAKENTAMISOHJE TIIVISTETTYNÄ:

Aina kun voit, säilytä ja korjaa jo olevaa. Hoida kiinteistöäsi.
Pienimuotoiset korjaukset ovat usein tarkoituksenmukaisempia ja edullisempia kuin vanhan rakenteen korvaaminen kokonaan uudella.

Jos huolellisen harkinnan jälkeen päädyt laajentamaan tai uudisrakentamaan, muista, että:

Emolaan tulee rakentaa vaatimattomasti.
Mieluummin yksinkertaisesti kuin monimutkaisesti.
Liian isoja taloja ei saa tehdä – käytä piharakennuksia apuna.
Jo pohjakarttaa ja koko katunäkymää katsomalla syntyy kuva oikeasta ”rakeisuudesta”.

Suunnitteluvaiheessa tutkitaan paitsi oma tontti, myös kaikki näkymät, joihin talo asettuu - rakennuksen tulee sopia paitsi itselle, myös naapurustoon ja Emolan henkeen.
Uuden rakennuksen tulisi aina parantaa sitä kokonaisuutta, jota se täydentää.
Varsinkin rinnetonteilla oikeiden korkeusasemien hakemiseen kannattaa uhrata vaivaa.

Pientalo hahmottuu kulkijalle kertavilkaisulla. Se, vaikuttaako talo hyvältä, riippuu ennen kaikkea siitä, mihin kohtaan tonttia päärakennus on sijoitettu. Onko se sopivan kokoinen, mitkä ovat sen mittasuhteet ja yleismuoto? Vasta sitten katsotaan pihatilaa tarkemmin, aidan mallia, piharakennuksia ja –rakennelmia, puustoa ja istutuksia, verhouslaudan tyyppiä ja väriä, kattokulmaa, ikkunoiden ja ovien valintoja. Nekin ovat silti tärkeitä.

Käytä hyvää suunnittelijaa apuna, sellaista jonka koet aidosti välittävän Emolasta.
Ole ajoissa yhteydessä rakennusvalvontaan.

YLEISPIIRTEET

Maiseman erityispiirteenä Emolassa on erittäin vaihteleva ja kumpuileva maasto sekä lammet ja joki. Maisemallisesti arvokkaita ovat myös vanhat peltoaukeat, niiden reunavyöhykkeet, puukujanteet ja vesistöjen rannat, harjut ja jyrkät rinteet. Korkeusvaihteluja on mm. Likolammen ja keskellä Emolaa olevan kallioisen Rönninmäen välillä runsaat 20 metriä. Alueella sijaitseva Riihikallio kohoaa noin kahdeksan metriä viereistä Rokkalanjokea korkeammalle. Maastosta poikkeaa huomattavasti myös Akkavuori.

Pääosa alueesta on kaakkois-luode-suunnassa kulkevaa hiekka- ja soraharjualuetta, mistä johtuen perustamisolosuhteet ovat alueella yleensä erinomaiset. Suurin osa alueesta on pohjaveden muodostumisaluetta, jolla rakentaminen on rajoitettua.

Maiseman muodot ovat tuoneet oman leimansa myös rakentamiseen. Rinteeseen sijoitetut rakennukset näkyvät maisemassa ja leimaavat ympäristön voimakkaasti ”emolalaiseksi”. Rakennukset ovat pääosin yksi- ja puolitoistakerroksisia puutaloja.

Emolan ominaispiirteiksi koetaan myös inhimillinen mittakaava, hallittu vaihtelevuus, yhdellä silmäyksellä hahmottuvat sommittelu-, muoto- ja materiaalilait, talojen hyvät suhteet, kulkuväylien hierarkia kahdelta pääväylältä asuntokaduille ja takakujanteille, julkisten rakennusten keskeinen sijoittelu ja kauniit kadunpääterakennukset, tietty tiiviys kadulle päin ja tonttien takaosien käyttövapaus, tonttivihreys merkittävänä viihtyisyystekijänä sekä maastonmuotojen kunnioittaminen.

Kuva Akkavuorelta Emolaan 1970 –luvulta. (Kuva Teuvo K. Karjalainen)

KEHITYSVAIHEET

Emolan rakentajat ovat olleet köyhiä, mutta rohkean omatoimisia. Rakennetut kodit ovat olleet vaatimattomia elämisen puitteita suvaitsevaisille, persoonallisille ihmisille.

Rakentamisen historia on kiteytetty vuonna 1979 laaditussa Emolan korjausoppaassa seuraavasti:

”Emola on yksi niistä Mikkelin kaupungin rajalle syntyneistä esikaupunkialueista, jotka 1930 –luvun alussa liitettiin kaupunkiin. Emolassa rakentaminen oli vilkkainta kausina 1899 – 1910 ja 1922 – 1927. Talot rakennettiin yleensä Rouhialan kartanon maista erotetuille vuokrapalstoille. Valtaosa rakentajista oli Saksalan sahan työntekijöitä. Lyhyestä rakentamisjaksosta johtuen rakennukset ovat tyyliltään ja tyypiltään yhtenäisiä, mutta toteutukseltaan kukin yksilöllisiä. Rakentajat käyttivät tuolloin joko vanhaa hirsisalvostai uudempaa runkorakennetekniikkaa. Hirsitaloja on Emolassa säilynyt vain muutama. Piirustuksia ei yleensä rakennettaessa tarvittu, rakentamisen taito oli jokamiehen käsissä.” (Kovanen, Nikkilä: Opas vanhojen rakennusten peruskorjaajille)

Viimeisin voimallinen rakentamiskausi sijoittui sodan jälkeiseen asutuskauteen 1940- ja 50-luvulla. Tuolloin rakennettiin uusille alueille vanhimman Emolan liepeille. Tuon jälkeen Emola säilyi lähes entisellään aina 1960-luvulle saakka.

Paikanpäällä tehtyjen havaintojen ja karttatietojen perusteella arvioidut vuodelta 1932 tähän päivään muutettuinakin säilyneet päärakennukset. Jälleenrakennuskauden alueet kokonaisuuksina katsottuina (viivarasteri).

Suurimmat muutokset sen jälkeen ovat tapahtuneet Rouhialankadun varrella, johon on tullut alueesta muutoin poikkeavaa kerrostalorakentamista, sekä Hauskankylän kaupungin puoleisessa päässä. Muutoin uuden ajan rakennukset ovat yksittäisiä siellä täällä vanhan rakennuskannan seassa. Karkeana arviona voidaankin sanoa, että Emolan rakennuskannasta (päärakennukset) on vuoden 1960 jälkeen kokonaan uusittu lähes puolet, jonkin asteisen peruskorjauksen läpikäyneitä on toinen puoli. 1930 –luvun asussa, ilman merkittävää peruskorjausta, on enää puolisen tusinaa taloa.

KOKONAISUUDET

Vaikka hirren ja puutavaran mitta on sanellut rakennusten koot, Emola on kuin ”sattumanvaraisesti” rakentunut. Katsomalla taaksepäin alueen historiaa ja poimimalla eri aikakausien luonteenomaisia piirteitä, voi alueelta erottaa kokonaisuuksia. Näiden kokonaisuuksien reuna-alueet menevät osin limiin, mutta suuntaviivat yhtenäiseen rakentamiseen ovat havaittavissa.

Alue on jaettu viiteen kokonaisuuteen:

1. mäkirakentaminen eli vanhimmat osat
2. ruutukaava-alue
3. Hauskankylä
4. 1920-luvun rakentaminen eli rakennettu katutila
5. jälleenrakennuskausi.

Jako kokonaisuuksiin on esitetty aluetta kuvaavassa kartassa näillä numeroilla numeroituina.

Mäkirakentaminen
Aluksi tontteja muodostettiin mäkien, Landeninmäen, Rönninmäen sekä Höltänmäen kaakkois-lounais rinteille. Tontit olivat muodoiltaan vaihtelevia ja suurehkoja. Noilla alueilla rakennukset on sijoitettu maaston ehdoilla sopivimmaksi katsotulle paikalle eikä mitään selvää kaavaa ole nähtävissä. Samoin talousrakennusten rivi sijoitettiin maasto huomioiden.

Ruutukaava-alue
Alueen eteläisimmän osan tontit on jaettu palstoitussuunnitelman mukaisesti säännöllisenmuotoisina, ruutukaavamaisesti. Alue rakentui 1900-luvun alusta lähtien. Rakentamistapa oli kaupunkimainen sekä rakennusten sijoittelultaan että kooltaan. Rakennukset olivat suurempia kuin esikaupunkitalot pohjoisempana Emolassa. Päärakennukset sijoitettiin katujen varsille ja piharakennukset niitä vastapäätä riviin tontin takaosaan. Rakennuksissa oli alkujaan useita asuntoja.

Hauskankylä
Hauskankylän alueella tontit olivat pienempiä kuin ylempänä mäkien rinteillä. Niinpä rakentamisesta tuli tiiviimpää, mutta sama ”kurittomuus” rakennusten sijoittelussa vallitsi täälläkin. Rakentamisen tiiviyttä lisäsi se, että päärakennuksessa oli usein sivuasuntoja, jolloin rakennuksen massa oli pitkä. Hauskankylässä on nähtävissä myös toinen omalaatuinen talotyyppi, jossa noppamaiseen runkoon liittyy kahden kerroksen korkuinen kuisti. Hauskankylän alue on ehkä eniten kärsinyt uudisrakentamisesta. Tieverkko on säilynyt entisellään, mutta rakennukset on korvattu uusilla.

1920-luvun rakentaminen
Kiivainta rakentamisen aikaa Emolassa oli 1920-luku. Tuolloin Rouhialan kartanonmaista erotettiin Emolan pohjoisosiin vuokrapalstoja. Rakennukset ovat tyyliltään ja tyypiltään yhtenäisiä, mutta yksityiskohdiltaan yksilöitä. Ne on sijoitettu useimmiten kiinni katulinjaan. Näin muodostuu yhtenäisiä katunäkymiä kuten mm. Revonkadun ja Tavastinkadun pohjoispäässä sekä Koulukadulla ja Kokkomäenkadulla. Tontit on perinteisesti täällä rajattu matalin, avoimin ns. esikaupunkiaidoin.
Useita 1920 –luvulta säilyneitä rakennuksia on ajan saatossa muutettu ja laajennettu lähes tunnistamattomiksi. Tätä rakennuskantaa on myös uusittu paikoitellen aina 1950-luvulta lähtien. Kuitenkin ajalle tyypillinen katutilan rajautuminen rakennuksiin on pääosin säilynyt.

Jälleenrakennuskausi
Viimeisin vilkkaan rakentamisen kausi sijoittuu jälleenrakennuskaudelle. Tuolloin rakennettiin Otto-Ilmari Meurmannin kaavaluonnoksen (vuodelta 1932) mukaisesti uudet alueet Hauskankadun pohjoispään, Kalevankadun ja Emolankadun varsille. Tuolle ajalle luonteenomaista on rakennusten ”noppamaisuus” ja rakennusmassan kasvaminen syvyys- ja korkeussuunnassa vanhaan rakennuskantaan verraten. Rakennukset on sijoitettu yhtenäiseen linjaan hiukan kauemmas kadunlinjasta kuin aiemmin (poikkeuksena Hauskankatu). Alueita leimaakin rehevä kasvillisuus, joka rajaa tontit katutilasta.

Uudisrakentaminen
Emolan rakennuskantaa on uusittu 60- luvulta lähtien osin hyvinkin poikkeavilla ratkaisuilla. Uudisrakennukset ovat siellä täällä vanhan rakennuskannan seassa. Uudistumiseen on vaikuttanut ehkä eniten poikkeuslupien kautta tonteille annettu suuri rakennusoikeuden määrä sekä yleiset asumiseen liittyvien tarpeiden muutokset. Uudisrakentamisessa ovat näkyvissä kunkin rakennusajan tyypilliset piirteet. Häiritsevimpänä koko-

naisuutta rikkovana ominaisuutena uudisrakennuksissa on niiden suurempi koko vanhoihin rakennuksiin nähden, vanhasta poikkeava sijoittelu tontille ja ”modernit” materiaalivalinnat.

Rouhialankadun varressa talot on pääosin korvattu uusilla. Eteläpään kerrostalot ovat poikkeus muutoin omakotivaltaisessa Emolassa. Muutoinkin Rouhialankadun varrella on nähtävillä lähes kaikki viime vuosikymmenten rakennustapojen ja –tyylien muutokset.

Emolan viimeistenkin uudisrakennusten joukossa on kuitenkin myös hyviä esimerkkejä oman aikansa rakentamisesta. Näiden havaitseminen ja vaaliminen aitoina jälkipolville on myöskin osa perintömme siirtämistä.

KATU- JA VIHERALUEET

Katutila

Katutiloilla on liikenteen määrästä johtuen eri luonne pääväyliltä asuntokaduille. Se näkyy rakennuksissa, kadun leveydessä sekä osin vieläkin kadun materiaaleissa.

Aiemmin Emolassa kadut olivat sorateitä. Katujen reunoja ei kivetty, vaan ojanpenkat kasvoivat ”roskaheinää”. Nykyisellään useat asuntokadut on asfaltoitu ja samalla kaduille on rakennettu reunakiveykset. Joissain kohdin on pientareiden päällysteenä käytetty mukulakiveystä tai mursketta. Jalkakäytäviä ei Emolassa ole perinteisesti ollut kokoojakatuja lukuun ottamatta.

Pysäköintiä Emolassa.
(Kuva Pirjo Nikkilä)

Katujen hierarkia tulisi muistaa myös teiden pintarakenteissa. Sora on hyvä materiaali, mutta varsinkin tällaisella maastoltaan vaihtelevalla alueella sillä on rankkasateella taipumus kulkeutua veden mukana alamäkeen ja sadevesikaivoihin. Myös huoltotarve ja siitä johtuen myös huoltokustannukset ovat huomattavat. Kuitenkin alueilla, joissa maaston muodot mahdollistavat vesien virtausten hallinnan pientareiden maanpinnan muotoilemisen avulla, tulisi sorateitä säilyttää.

Missä maastonmuodot antavat myöten, pientareet voisi käsitellä perinteiseen tapaan eli ei asennettaisi reunakiveyksiä vaan kadun ja pientareen raja voisi olla viivoitinsuoran sijaan eläväinen, käsintehdyn näköinen. Pientareen materiaalina voisi olla sepeli tai soramurske, jolle ajastaan leviää luonnostaan matalana kasvavia ruoho- ja heinälajeja (esim. Päämajankatu). Tällainen piennar mahdollistaisi niiden käytön jalankulkuun (mukulakiveys on vaikeakulkuinen ja erityisesti sateisella säällä vaarallinenkin) ja toisaalta nurmetettu piennar ei kestä autojen painoa. Pysäköinti tapahtuu pääosin tontilla, mutta myös pientareet ovat tärkeä pysäköintipaikka. Erityisesti vieraspaikoitus sijoittuu Emolassa, jossa pihat ovat pieniä, katujen varsille.

Katuja ja niiden alla kulkevaa kunnallistekniikkaa kunnostettaessa tulee huomioida katujen vanha ilme. Alueilla, jossa rakennukset ja katu muodostavat selkeän, rajatun katutilan, on kadun pinnan käsittely ja korkeusasema erityisen tärkeää. Näitä ovat Revonkatu, Koulukatu ja Kokkomäenkatu. Myös muualla kadun pintamateriaalien valintaan ja korkeusasemien määrittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita. Liiallisia ajoratamaalauksia kapeilla asuinkaduilla tulee välttää.

Kadulla on useimmiten pääterakennus tai muutoin katu päättyy selkeästi. Nämä pääterakennukset monesti luovat ilmeen koko kadulle, niinpä niiden huoltoon ja suunnitteluun tulee kiinnittää erityistä huomioita. Myös kadun tai katunäkymän päättyessä muuhun maisemanosaan, vaikkapa puistoon tai rakentamattomaan tontinosaan, tulee kulkijalle antaa silmäniloa. Kadunpään pintamateriaalin rajauksen tulisi olla suunniteltu.

Kuvapari katuympäristön ja maastonmuotojen muutoksesta kadunrakentamisen yhteydessä. (Yläkuva Matti Sikanen 1975 ja alakuva Tuija Mustonen 2004)

Rouhialankadun eteläpään puistokatuosuus on yleiskaavassa merkitty aluekokonaisuudeksi. Sen sijaan kadun pohjoispään rakennuskanta on suurelta osin uusiutunut ja yhtenäinen idea on hukassa. Kadun ilmettä tulisi kehittää: yhtenäinen aitatyyppi tai puurivistö tonttien tienpuoleisella rajalla toisi katutilaan sen kaipaamaa rajausta ja jatkuvuutta.

Yksi osa katutilaa ovat maisemapuut. Ne sijaitsevat yleensä tonttien puolella, mutta luovat myös katutilalle reunoja ja paikoin katon. Suurten maisemapuiden kaatamiseen tulee olla merkittävät, tutkitut ja perustellut syyt. Puiden kaataminen asemakaava-alueella on aina luvanvaraista.

Emolan alueelta tulisi tehdä erillinen kartoitus- ja hoitosuunnitelma erityisen tärkeistä maisemapuista. Suunnitelmassa tulisi huomioida myös tulevaisuuden muutokset eli nähdä puiden ominaisuudet vuosikymmenen ja -kymmenten kuluttua.

Revonkadun aukio.

Aukiot

Emolaan on, osin rakentamistavan muutoksista ja osin 1. asemakaavan myötä, syntynyt katuaukioita. Näiden huomiointi sekä yksittäisten rakennusten suhteen että katu- ja viheralueiden kehittämismielessä on tärkeää.

Kaikkien aukioiden tulisi olla Emolan luonteeseen ja historiaan sopivia. Pintamateriaalien tulee olla yksinkertaiset, pröystäilemättömät ja päähuomio tuleekin kiinnittää aukioiden rajaukseen. Tämä koskee sekä rakennuksia, että pienempiä elementtejä ympäristössä (mm. aitoja ja suuria puita).

Rönninmäenaukio, entisen Rönnintalon edessä, syntyi mäkirakentamisen ja kadunvarteen rakennettujen asuinrakennusten nivelkohtaan. Se näkyy 1930-luvun alussa tehdyssä rakennusten inventoinnissa. Myös Meurmanin kaavassa se on huomioitu aukiona (tosin siinä Rönnintalo on ajateltu purettavaksi tienpäätepuistikon tieltä!). Nykyisessä asemakaavassa tiealuetta on hiukan levennetty Rönninkadun päässä ja Rönninkadun ja Landeninkujan väliin jää kolmiomainen puistokaistale. Aukion eteläreunan rajaus on muuttunut rakennuskannan uudistumisen myötä.

Vanhan aukion luonteen turvaaminen on tärkeää. Erityisesti tulee jatkossa kiinnittää huomiota rakennuskannan kehittymiseen aukion reunoilla. Rakennusten tulee olla historiallisilla paikoillaan, mieluiten vanhat rakennukset säilyttäen. Ulkorakennusten tulee olla mittakaavaltaan pieniä. Tonttien rajaaminen matalin esikaupunkiaidoin on hyvä. Tarkempia ohjeita piharakennuksista sekä aidoista jäljempänä.

Puistoalue tulee säilyttää avoimena. Alueella on kasvanut suuri pihlaja. Ideana pihlaja voitaisiin palauttaa vaikkapa häivyttämään suurehkon autotallin mittakaavaa. Aukiota ympäröivien tonttien reunoille ei saa istuttaa korkeita puita. Näin aukio rajautuu ympäröiviin rakennuksiin, ei niinkään kadun tai tontin rajoihin. Aukion pintamateriaaliksi sopii hyvin pientareiden nurmi ja kadun käytännönläheinen asfaltointi.

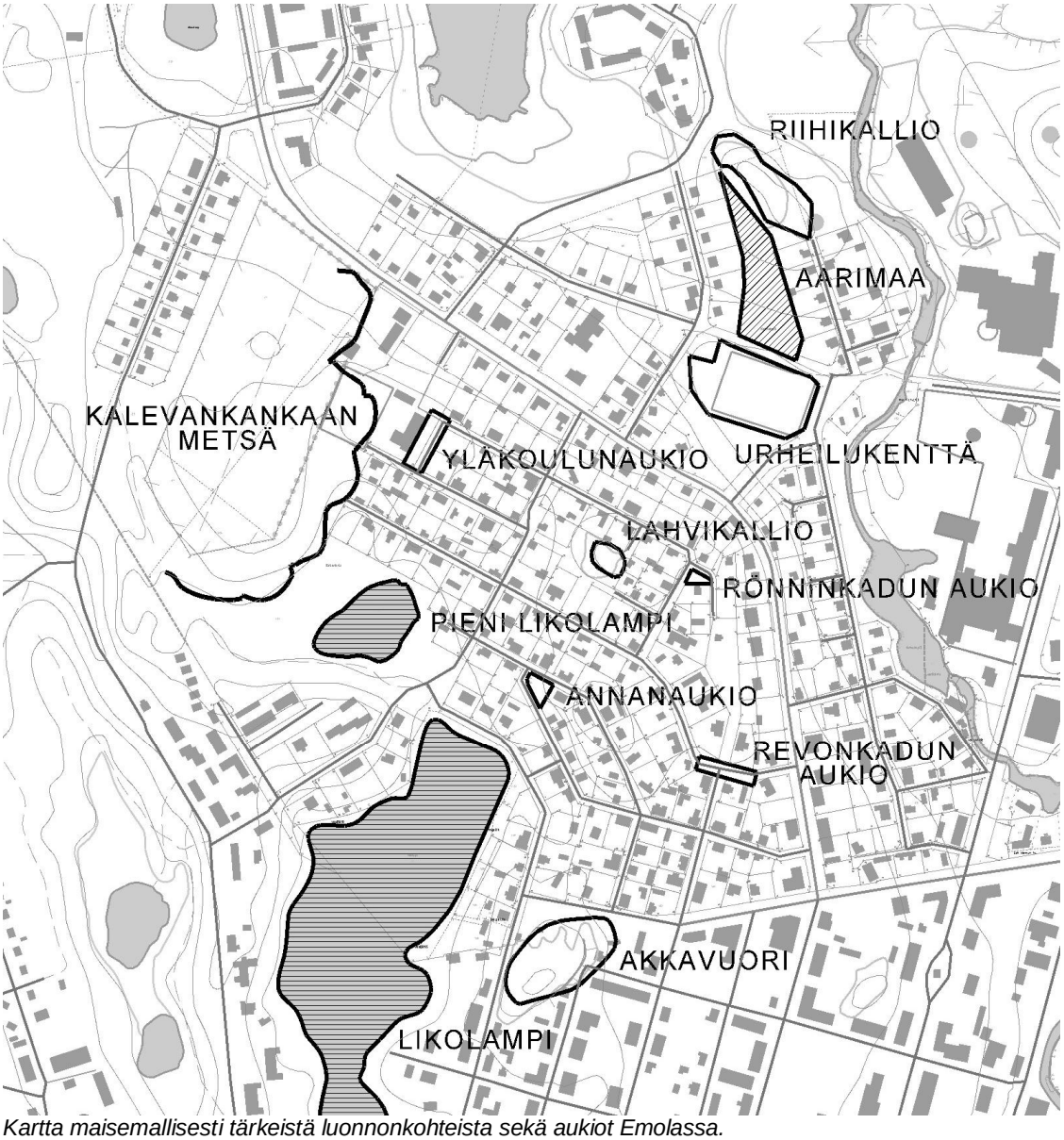

Kartta maisemallisesti tärkeistä luonnonkohteista sekä aukiot Emolassa.

Revonkadun aukio, Kansankadun päässä, on puhtaasti Meurmanin kaavan mukaan syntynyt. Ennen kaavaa Kansankadun päätytonttien ulkorakennuksia sijaitsi nykyisellä aukiolla. Aukiolle antavat luonteen toisaalta sitä ympäröivät vanhat rakennukset, tonttien aidat sekä pohjoisreunan rajautuminen vehmaaseen jyrkähköön rinteeseen. On huomioitava myös aukion merkitys kadun päätteenä Kansankadulta päin tultaessa sekä myös Revonkatua pohjoisesta tai idästä lähestyttäessä: aukiota ympäröivät rakennukset ovat oikeastaan kaikki kadunpääterakennuksia.
Aukion pintamateriaalina on tien osalla asfaltti. Pientareiden osalla osin asfaltti (Rouhialankadun suunnasta saavuttaessa) ja osin nurmi. Samoin kadun rajaus muuttuu keskellä aukiota betonikiveyksestä vapaaksi asfaltin ja nurmen rajaksi.

Aukiota ympäröivien rakennusten säilymiseen ja kunnostamiseen tulee erityisesti pyrkiä. Rakennusten tulee säilyä mahdollisimman entisessä asussaan aukion sivuilla sekä näkymäsuunnillaan. Samoin tonttien aitausten tulee noudattaa perinteistä esikaupunkiaitaa (ks. kohta aidat).

Aukion pintamateriaalit tulee miettiä tarkemmin aukiomaisena eli ulottaa ”kova materiaali” aukion länsireunaan saakka ja näin korostaa aukion rajausta. Hierarkia kadun ja pientareen välillä voidaan säilyttää.

Lamminmäenkadun aukio juontaa juurensa vanhasta rakennuskannasta sekä osin Meurmanin kaavasta. Paikalla oli luonnostaan aukio yhden suuren tontin rakennuskannan painotuttua ylemmäs Rönninmäen ja Lahvikallion rinteelle. Kaavoituksen myötä aukiota avattiin enemmän ja yhtä rakennuksista, Lamminmäenkatu 29:ssä, on siirretty sijansa sivuun, samaan linjaan viereisen asuinrakennuksen kanssa. Aukio rajoittuu kadunvierten rakennuksiin ja tonttien aitoihin. Aukio muodostuu katualueesta sekä tontista, jossa on vielä 1970 –luvulla toiminut kioski. Kioski oli kadunpääterakennus.

Lamminmäenkadun mutkaan, kadun päätteeksi Likolammelta päin lähestyttäessä, on katualueelle rakennettu peltinen muuntamorakennus tms. Rakennuksesta tulee tehdä oikea kadun pääte ts. korostetaan sitä mitä ei saada piiloon. Tämä saadaan aikaan vaikkapa tekemällä rakennelman ympärille puinen kuori, jolloin sitä ei tarvitse yrittää peittää pensaiden taakse. Tuolloin aukion katuosa sekä rakentamaton kioskitontti voitaisiin avata kokonaan avoimeksi, jolloin aukion rajautuminen ja luonne tulisivat paremmin esiin.

Tämäkin aukio rajautuu pääasiassa rakennuksiin ja tonttien aitoihin. Tie halkoo aukiota ilman muutoksia asfalttipinnoitteessaan.

Yläkoulunaukio on esitetty aukiona Meurmannin kaavassa. Se muodostuu koulun pihasta sekä katualueesta. Aukio rajautuu kouluun sekä kadunvarsien asuinrakennuksiin.

Paine koulun alapuolisten tonttien rakentumiseen lähivuosina on ilmeinen. Erityisesti rakennusten korkeuksien suunnittelussa tulee ottaa huomioon niiden toimiminen aukion rajaajina siten, etteivät ne peitä koulua näkyvistä.

Annanaukio muodostuu oikeastaan entisestä tontista, joka on kaavoituksella muutettu puistoksi. Nykyisellään tontti on lähes hoitamaton. Siltä on myöskin hävinneet perinteiset pihakasvit.

Alueen määrittäminen on vaikeaa. Puistoa tulisi hoitaa, ehkä tehden siitä kunnian osoitus entiselle omistajalleen. Tämä voisi olla perinnekasvien vaalinnan paikka.
Toinen vaihtoehto olisi muuttaa puisto takaisin tontiksi. Tontin vaativasta, kolmiomaisesta, muodosta huolimatta sen rakentaminen Emolan hengen mukaan olisi mahdollista.

Leikki- ja urheilualueet
Leikkialueita on tarkastelualueella yksi, Likolammen rannalla sijaitseva, jos koulujen ja päiväkotien pihoja ei huomioida. Riihikalliolta poistettiin leikkialue sen jäädessä virkistysalueeksi. Ideana on esitetty koko Emolasta muodostettavaksi ”läpileikittävää kaupunginosaa”. Sitä se jo tavallaan onkin, tapahtuuhan suurin osa leikistä omilla pihoilla ja kaduilla. Siirtyminen kavereiden luo naapurin pihaan luonnollista. Lasten turvallista liikkumista Emolassa voidaan lisätä myös edellä mainituilla pientareiden hyödyntämisellä kevyenliikenteen käyttöön sekä pitämällä puistot ja viheralueet siisteinä ja niiden kasvillisuus monimuotoisena.

Väriä Likolammen leikkialueelle on toivottu ja se olisi helppo saada aikaan maalaamalla leikkivälineet uudelleen. Rannan ja leikkialueen välillä kasvava jättiläisukonputki tulee hävittää, koskapa se on erityisesti kesähelteillä vaarallinen lapsille. Jättiläisukonputken koskettelu aiheuttaa palovammojen kaltaisia oireita iholle.

Yksi Emolan viehättävimmistä oikopoluista halkaisee Landeninpuiston. Puistoa tulisi luonnonmukaisesti siistiä, ammattilaisen ohjauksessa ja vaikkapa lähitalojen asukkaiden talkoilla. Puistoalueella oleva hylätty rapattu pikkutalo voitaisiin ehkä kunnostaa puistoon sijoitettavien penkkien yms. varastotilaksi tai leikkimetsän rospuuttotilaksi, jos tarvetta on. Rakenteluleikkipaikka sopisi muutoinkin Landeninpuiston teemaksi.

Emolan alueella on käynnissä sukupolven vaihdos, jolloin alueen lapsimäärään on odotettavissa lisäystä. Tulisikin tutkia onko tarvetta uusille leikkialueille ja niiden mahdolliset sijoituspaikat. Omakotialueellakin leikkipaikat ovat tärkeitä, puolueettomia kokoontumispaikkoja myös vanhemmille lapsille sekä pienten lasten vanhemmille. Uuden leikkialueen sijoittaminen urheilukentän yhteyteen voisi olla luonnollinen paikka, koskapa kenttä toimii nykyiselläänkin perheiden yhteisenä kokoontumispaikkana.

Urheilukentän merkitys emolalaisuuteen on huomattava. Nykyisen kentän läheisyydessä on 1900 –luvun alussa sijainnut mm. tanssi- ja näyttämölava. Kenttä itsessään on muodostunut vanhan pellon paikalle ja on näin eräänlainen jatkumo vanhaan maisematyyppiin. Urheilukentän reuna-alueita tulisikin hoitaa samoin kuin peltojen reunoja: karsimalla vesakot pois ja suosimalla rajavyöhykkeillä pensastavia ja keskikorkeita puita.

Emolanjoki syysasussa.

Rannat

Vesakoituminen ja rehevöityminen ovat Emolan vesistöjen ongelmia. Lammet ovat matalia ja niihin kulkeutuu helposti ravinnerikasta vettä ympäröiviltä asuinalueilta. Rantojen ja vesistöjen hoito on usean toimijan yhteistyötä. Mikkelin kaupungin ympäristöstategiassa on osaltaan otettu kantaa vesistöjen hoitoon ja kunnostamiseen. Nämä toimet tulee huomioida myös Emolassa mm. rakentamalla imeytysalueita pintavesille ennen niiden johtamista avovesiin. Erillinen suunnitelma tarvitaan pikaisesti.

Kaupungin puistoalueilla tulisi tehdä vesakoiden raivaus, jolloin tulisi paremmin esiin myös Likolammen rannan puusto. Samoin rannan hoito Tavastinkadun pohjoispäässä antaisi tielle kauniin päätteen.

Emolanjoen ranta-alueet tulisi suunnitella huomioiden virkistyskäyttö. Jo nykyisellään jalankulkusilta koskineen, jokea ympäröivine puineen sekä eritoten veden solina ovat aisteja hyväilevä kokemus.

Muut maisemallisesti tärkeät alueet
Varsinaisia peltoalueita ei Emolassa enää ole, aarimaita lukuun ottamatta. Viljely aarimailla on lopetettu tai ainakin keskeytetty kasvitaudeista johtuen. Alueet tulee hoitaa niittämällä pari kertaa kesässä. Näin vältetään alueiden vesoittuminen. Aarimaat rajoittuvat tontteihin, osin metsään. Pellon ja metsän raja on perinteisesti ollut pensasmaisten puiden, usein pihlajan, vyöhykettä. Nämä vyöhykkeet tulee säilyttää ja myös tontit rajata puuaidalla tai pensasaidalla pellosta. Myös kunkin kiinteistön omistajan tulee huomioida tonttinsa ”selkäpuoli” eli näkymä viereiselle tontille, puistoon tai aarimaan ylitse kadulle. Tämä merkitsee rakennuksen takaseinän kunnossapitoa ja maalaamista.

Mäkien laet ovat tärkeä osa Emolaa. Riihikallio käkkäräisine mäntyineen on viehättävä, elvyttävä paikka. Lahvikallio Rönninmäen huipulla on ketomaisine kasvustoineen ja avokallioineen merkittävä maisematyyppi rikastuttamassa Emolaa. Myös näkymät yli Emolan viehättävät ja paikka on tärkeä osa lasten Emolaa: jo muutaman sentin lumikerroksen jälkeen on paikka otettu aktiiviseen mäenlaskukäyttöön.

Metsänreuna Kalevankankaalle päin on suosittua ulkoilualuetta. Moni-ilmeinen ja joka askeleella muuttuva ympäristö ovat ilo silmälle. Täysikasvuinen mäntymetsä ei vaadi suuria huoltotoimia, huonokuntoisten puiden kaatoa lukuun ottamatta. Sen sijaan Pienen Likolammen ympäristön hoito metsän rajaan saakka on alueelle ensiarvoisen tärkeää.

Kaikille edellä mainituille maisemallisesti tärkeille alueille sekä kaikille viher- ja virkistysalueille tulisi laatia lähiympäristösuunnitelmat. Suunnitelmissa ja käytännön toimissa tulisi maisemanhoidon nivoutua yhteen vesiensuojelun sekä rakennusten kunnossapidon kanssa.

PIHAT

Oleellinen osa Emolan viihtyisää kaupunkikuvaa muodostuu lehtevistä pihoista. Pihoissa ja niiden luonteessa on eroja, kuten edellä olevassa rakennuskannan mukaisessa aluejaossa jo viitattiin. Vanhimpien alueiden pihat ovat avoimempia rajautuen katuun matalahkoin aidoin. Alueilla, joissa rakennukset ovat katulinjassa ja piharakennukset usein vastakkaisella laidalla tonttia, pihat ovat sulkeutuneempia. Avoimuuteen ja sulkeutuneisuuteen vaikuttaa paitsi rakennustapa myös tonttikoko: vanhimmat tontit Rönnimäen alueella ovat huomattavasti suurempia kuin alueen pohjoisosien 1920 –luvulla muodostetut tontit.

Alueen pihat ovat aiemmin olleet hyvinkin avoimia, lähes puuttomia. Tuolloin kaikki mahdollinen maa-ala käytettiin hyötyviljelyyn, lähinnä perunan viljelyyn. Rakennusten sijoittelu aivan tontin rajoille antoi enemmän tilaa viljelykselle. Aariviljelyn yleistyttyä ja myöhemmin yhteiskunnan eriydyttyä ovat hyötyviljelmät saaneet väistyä koristekasvien, -pensaiden ja puiden sekä muiden pihatoimintojen tieltä. Emolan rakentuessa asukkaiden yleisin kulkuneuvo oli omat jalat ja hevosia oli vain harvassa talossa. Nykyisin jokaisen talon pihasta taitaa löytyä ainakin yksi auto, eikä tämä voi olla vaikuttamatta myös pihoihin. Rakennusten koon suurentuminen on myös vaikuttanut pihatilaan. Pihaa jää yhä vähemmän.

Rakennusten suunnittelussa tulee ottaa huomioon pihatilat. Rakennusten koko tulee olla suhteutettu tonttiin niin, että aina jää puutarhaa. Mikkelin kaupungin ympäristöstrategiaan on kirjattu yhdeksi asiaksi ”pihojen biologisen monimuotoisuuden edistäminen”. Emola voisi olla hyvä esimerkkialue tästä.

Vanhastaan rakennusten sisäänkäynti on sijainnut pihan puolella tai joissain tapauksissa talon päädyssä. Tämä on tehnyt pihasta elävän. Myös vanhaa uusittaessa sekä uusissa rakennuksissa tulisi olla sisäänkäynti pihan kautta. Poikkeuksen tähän muodostavat ruutukaava-alueen talot, joihin sivusisäänkäynti on usein ollut myös kadun puolelta. Tämän tulee edelleenkin olla mahdollista siten, että poikkeuksena rakennusjärjestyksen yleissäännöistä näissä kortteleissa sallittaisiin parin porrasaskelman rakentaminen katualueelle.

Rakennuksia kunnostettaessa, laajennettaessa tai rakennettaessa uusi rakennus tulee huomioida pihan antamat mahdollisuudet. Vanhoja puita, joiden elinkaari on usein rakennustakin pitkäikäisempi, tulee vaalia ja ottaa niiden sijainti huomioon jo heti suunnittelun alkuvaiheessa. Suuria maisemapuita ei saa kaataa ja suuria kaivutöitä puiden juuristoalueilla tulee välttää. Kun uudisrakentamisessakin jätetään mahdollisimman paljon vanhaa pihaa puineen ja kasveineen, saadaan piha valmiiksi nopeammin ja rakennushankkeen loppupäässä säästetään hermoja ja rahaa…

Vaikka rakennusten ympäristö olisi vähän hoitamatontakin, tekee elinvoimainen kookas puusto alueesta ainakin kauempaa katsoen ”valmiin näköisen”. Huolellinenkaan nurmikoiden ja perennaistutusten hoito ei korvaa kauniita puita. Yksikin suurilatvainen puu voi olla arvaamattoman tärkeä tekijä maisemassa. Uusilla puukujanneistutuksilla voi myös korjata tehtyjä katunäkymän ”haavoja”.

Suuria maastoleikkauksia ei tule tehdä. Alueen vaalittavana arvona on ollut rakennusten sijoittaminen maastoon sen muotoja mukailevasti. Mikäli joudutaan tekemään mittavia maamassojen siirtoja ja pengerryksiä, ovat rakennukseen tehdyt ratkaisut usein loppuun asti miettimättä. Maaston huomioiminen rakennuksen suunnittelussa on korvaamattoman tärkeä asia myös pihan suunnittelun kannalta.

Pihasuunnittelussa on usein hyvä vihje pyrkiä pitämään pihan reuna-alueet mahdollisimman luonnontilaisina (tai luonnontilaisen oloisena). Sadevedet pyritään imeyttämään maahan, ei kuitenkaan valuttaen niitä naapurin puolelle.

Pihojen rajaaminen (Aidat ja portit)
Tontit ovat perinteisesti olleet aidattuja. Aidat ovat matalahkoja puusäleaitoja tai pensasaitoja. Erityisesti kadun puolella aidat ovat merkittävä miljöötekijä. Samalla aita erottaa julkisen katutilan pihatilasta. Aitaan oleellisena osana kuuluvat myös portit.

Emolassa käytetty aita on ollut ns. esikaupunkiaita, joka on tehty kapeahkoista puusäleistä niiden yläpäät viistoten. Säleiden välit ovat 1-2 kertaa säleen leveys. Aidan runko on tehty puisista tai betonisista pystypaaluista, joiden varaan on kiinnitetty 2 vaakalankkua säleiden tukipuuksi. Aidan korkeus on 80 – 100 cm.
Toinen vaihtoehto on ollut tehdä aita neliömäisistä säleistä ja viistota niiden yläpäät joka sivultaan. Aidan runkotolpat ovat näkyvä osa aitaa (ks. kuva). Tolpat ja säleet on perinteisesti maalattu punamullalla. Mikäli aidalla liitetään uudempi rakennus katuympäristöön, voidaan aitavärinä käyttää muutakin kuin punamultaa. Suositeltavia ovat vaaleat ja keskiharmaasävyt.

Aitaan kuuluu portti. Porttimalleja on ollut erilaisia. Oheisissa aitapiirustuksissa on esitetty niistä muutamia. Aitaan liittyvä portti on maalattu aidan värein.

Tontin voi rajata myös pensasaidalla. Sen tulisi olla vapaasti kasvava ja matalahko (esim. vanhat angervolajit). Myös korkeampi syreeniaita on mahdollinen, mikäli sitä on lähiympäristössä vanhastaan ollut.

Jälleenrakennuskauden pihoissa aita on yleensä leikattu, orapihlajaa tai hernepensasta. Noilla alueilla tulee leikatut pensasaidat säilyttää.

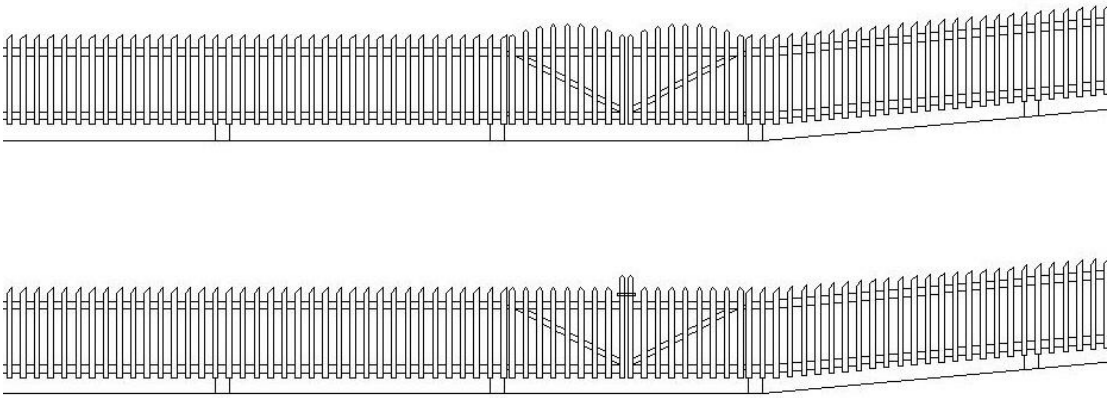

Kaksi katkelmaa esikaupunkiaidasta ja porteista.

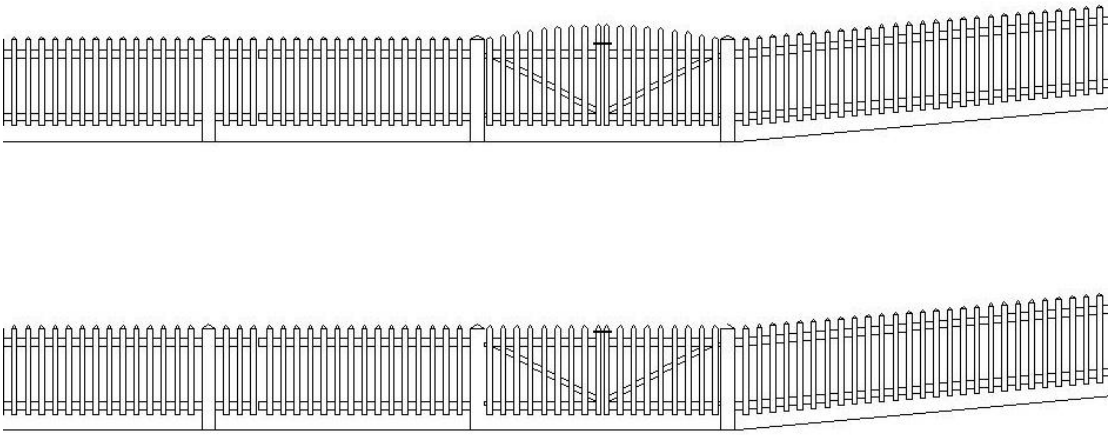

Kaksi katkelmaa neliömäisistä säleistä tehdystä aidasta ja porteista.

Pintamateriaalit
Pihamaat ovat perinteisesti olleet nurmea ja soraa. Ne ovat edelleenkin suositeltavat pintamateriaalit. Suuret laatoitukset ovat hyvin vieras tapa alueella.

Mikäli halutaan välttää soran kulkeutumista sisään voidaan soran sijaan käyttää eniten liikennöidyillä alueilla kivituhkaa. Liian järeitä rajauksia tulee välttää. Luonnollinen ja helppohoitoinen raja saadaan rajaamalla kivituhka-alue istutusalueeseen, myös nurmen ja kivituhkan reuna on helppohoitoinen.

Pääoven eteen on perusteltua tehdä pieni alue, noin 1,5x1,5 m, joka on kivetty. Mieluiten käytetään liuskekiveä tms. luonnonkiveä, jota on vanhastaan suosittu asuinrakennusten läheisyydessä.

Kuva mukulakiveyksestä pääoven edessä.

(Kuva Kirsti Kovanen)

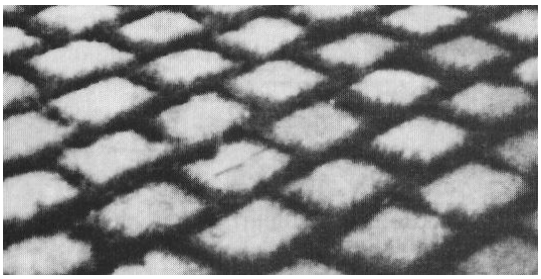

Kuva ruohosaumatusta laatoituksesta.

(Timo Soini: Viherrakentajan käsikirja)

Kuva ruohosaumatusta liuskekiveyksestä.
(Olle Helling: Unelmapiha- suunnittele ja toteuta)

Mikäli halutaan puutarhaan tehdä erillinen oleskelualue tulisi sekin mieluiten pitää sora- tai nurmipintaisena. Mikäli alue halutaan laatoittaa käytetään mieluiten liuskekiveä nurmisaumoin. Betonilaatoitus tulisi tehdä samoilla periaatteilla eli unohtaen liika täsmällisyys laattojen ladonnassa, haljenneita tai reunoilta kolhittujakin laattoja voi käyttää, ja saumat tulisi nurmeta. Näin pihan ”lattian” yleisilme on vihreä.

Kasvit

Pihapiiriin ovat perinteisesti kuuluneet koristeina koivu ja syreeni sekä hyötykasveina omenapuut ja marjapensaat. Kukkapenkeissä ovat kukkineet vanhanajan perennat. Rakennusten ja pihojen lisäksi myös kasvillisuus on osa Emolaa. Pihojen ja puistojen suunnittelussa onkin tärkeää pyrkiä jatkamaan vanhaa tapaa. Perinteiset kasvit lisäävät viihtyisyyttä, luonnon monimuotoisuutta ja sitä kautta alueen arvoa. Vihersuunnittelussa tulisikin aina ottaa lähtökohdaksi oleva kasvillisuus ja paikan historia. Kasvillisuuden valinnalla voidaan viestiä alueen pitkästä historiasta ja kasveilla sitoa uusi rakennus ympäristöönsä. Sama koskee myös puistoalueita, mikäli ne on muodostettu vanhan pihapiirin paikalle. Vanhoja pihakasveja tulee suosia niissäkin.

Pihapuina on Emolassa käytetty luonnonpuita: koivua, pihlajaa, vaahteraa, tuomea sekä eri pajulajeja, unohtamatta vanhoja omenapuulajikkeitakaan. Lisäksi on havupuita, kuten kuusia ja mäntyjä. Nämä ovat hyvä perusta pihalle nykyäänkin. Erikoisemmat, muualta tulleet tai jalostetut, puulajit eivät sovi ympäristöön. Lisäksi niiden talvenkesto on osin huono. Mikäli erikoisempia lajeja halutaan kokeille, se tulisi tehdä pensaiden ja perennojen muodossa. Niiden vaikutus alueen yleiskuvaan on pienempi, eivätkä yksittäiset erikoisuudet korostu yleiskuvassa.

Pensaissa ja perennoissa tulisi myös vaalia vanhoja lajeja ja kantoja: naapurustossa perennat jakoon. Pensaiksi sopivat mm. pensasruusut, pihasyreeni, herukat ja vanhat angervokannat. Tietoa perinteisistä pensaista ja perennoista löytyy kirjallisuudesta, jota on mainittu lopun kirjaluettelossa.

Pihan muut rakenteet

Emolassa taloustilat rakennettiin yleensä saman katon alle, pitkäksi piharakennusrivistöksi. Perinteisesti pihoihin ovat kuuluneet lisäksi pienemmät rakennelmat, kuten maakellarit. Niitä kannattaa kunnostaa, säilyttää ja käyttää. Kaivot olivat Emolassa yleensä yhteiskäytössä, mutta mikäli tontilla on kaivo tulisi sekin säilyttää, vaikkei juomavettä siitä enää otettaisikaan.

Huvimajat, grillikatokset ja pergolat sen sijaan ovat vieras elementti emolalaisella pihalla. Ne voidaan huolellisesti suunniteltuina kuitenkin sijoittaa pihalle. Sijoitusta mietittäessä tulisi ensimmäisenä tutkia mahdollisuus liittää niitä osaksi talousrakennusta, kuten ennenkin on talousrakennusta jatkettu uuden tarpeen esille tullessa. Voisi myös miettiä, korvaisiko päärakennukseen rakennettava (lasi)kuisti huvimajan. (Kuistien rakentamista käsitellään myöhemmin kohdassa päärakennukset.)

Myös erilliseksi rakennettavan huvimajan tulee olla suljettu, ulkorakennusmainen. Avattavat ikkunat tuovat katosmaisuutta, mutta toisaalta myös pidentävät ja lisäävät käyttöaikaa. Umpinaiset seinät naapureihin päin lisäävät yksityisyyden tunnetta rajan molemmin puolin.

Pergoloita ja valokatteella katettuja tiloja ei saa Emolaan rakentaa.

Esimerkit erilliseksi rakennettavaksi huvimajan ja vanhan ulkorakennuksen päätyyn rakennetusta huvimajasta seuraavalla sivulla.

Jäteastioille ja kompostoreille tulee rakentaa katos tai ainakin aitaus. Suositeltavin jätteiden huollon paikka on piharakennuksen yhteydessä. Mikäli piharakennus on aivan tontin takaosassa, eikä sinne ole ajokaistaa, voidaan jätehuolto sijoittaa erilliseen katokseen. Katokseen voidaan samalla liittää rinnalle saman katon alle esim. pyöräkatos tai varasto pihanhoito tarvikkeille. Jätekatoksen tulee olla tuolloinkin sijoitettu vähintään 6 metrin etäisyydelle tontin kadunpuoleisesta rajasta. Naapurin rajaan tulee olla vähintään yhden metrin matka.

Jos jäteastiat välttämättä halutaan tontin rajalle, ratkaisuna olisi kattamaton suoja-aitaus, joka jatkuu samanmateriaalisena kuin tonttiaita. Tällöin jäteastioiden näkyvä sivu on asetettava omalle pihalle päin.

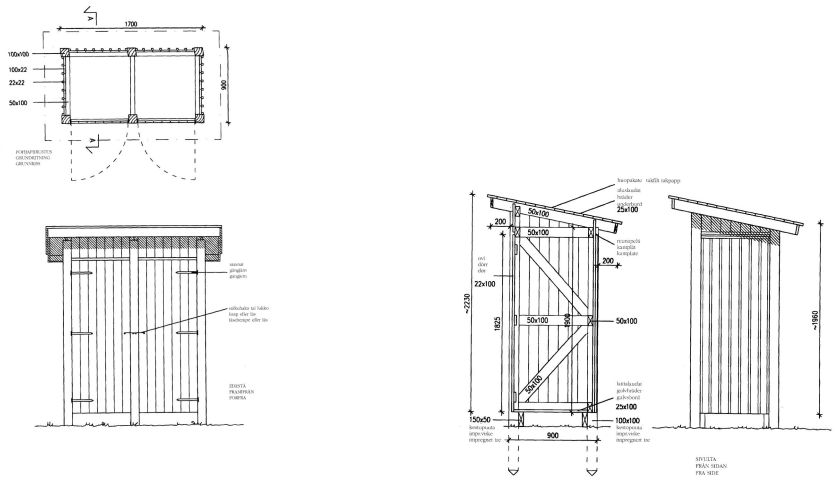

Esimerkki jätekatoksesta Emolaan. (Reija Johanna & Jani Johannes: Tee se itselle; 14)

Valaistus

Varsinkin pimeänä vuodenaikana on valaistus tärkeä osa viihtyisää ympäristöä. Suositeltavin valaistustapa Emolan pihoilla ovat pylväsvalaisimet. Valaistuksessa tulee kuitenkin pitäytyä hillityissä rajoissa ja valaistuksen määrä ei saa ylittää 1000 luxia missään osilla tonttia. Halogeenivalaisimia tulee välttää pihojen kiinteissä valaisimissa.

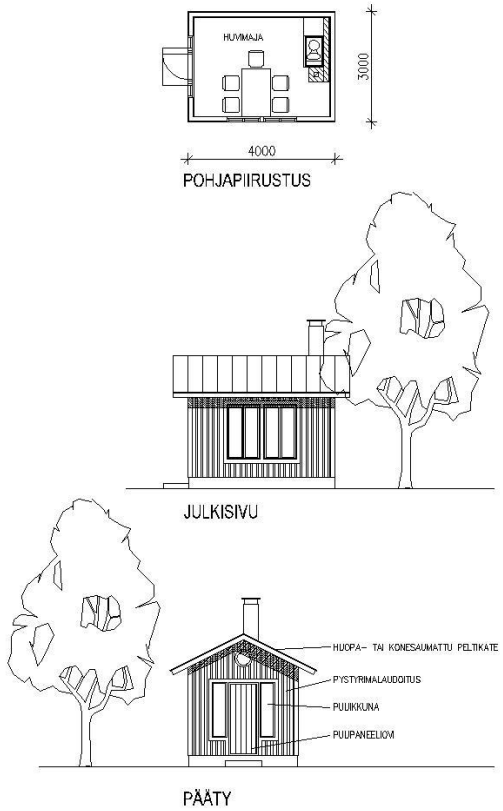

Esimerkki erilliseksi rakennettavasta huvimajasta.

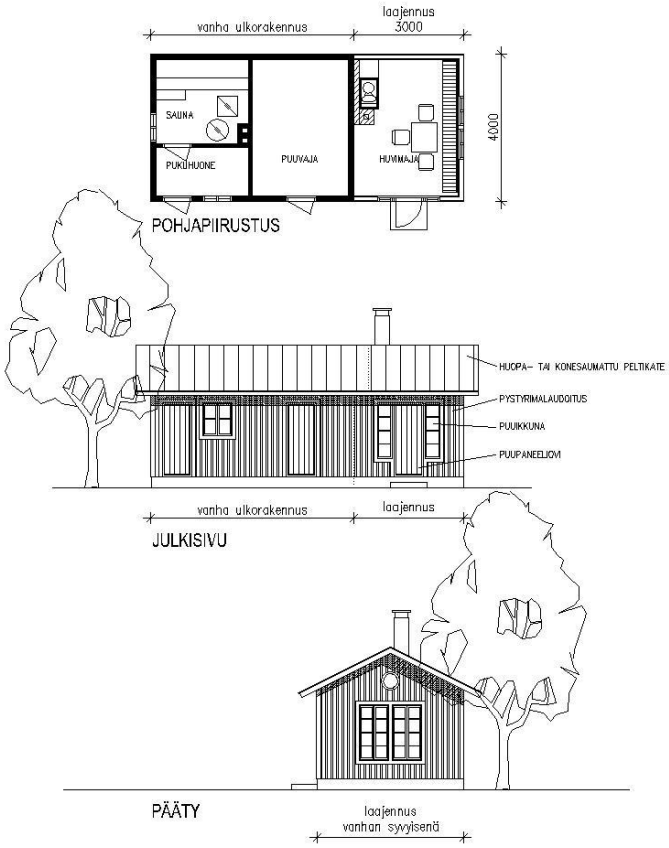

Esimerkki vanhan ulkorakennuksen yhteyteen rakennettavasta huvimajasta.

RAKENNUKSIA KOSKEVAT OHJEET

Rakentamisessa tulee ottaa huomioon kunkin tontin asemakaavamääräykset. Rakennusoikeuden maksimimäärä on luettavista asemakaavasta. Jos kaikki rakennusoikeus halutaan käyttää, tulee suunnittelu- ja rakentamistehtävästä vaativa: Miten rakennusmassat sijoitetaan ja kuinka monta rakennusta kannattaisi tehdä, että kyetään säilyttämään Emolan pienipiirteisyys? Onko todellista halua ja mahdollisuutta säästää jo olemassa olevaa rakennuskantaa – vaikkapa sitten niin, että lisä- ja uudisrakentaminen osin osoitettaisiin asemakaavasta poikkeavallekin paikalle? Kaupunki lupaa suhtautua myönteisesti perusteltuihin asemakaavasta poikkeamisiin, jos niillä onnistutaan säilyttämään alkuperäistä Emolaa ja edistämään tämän kulttuuriympäristöohjelman toteutumista. Kadunvarsi-ilmeen turvaaminen on pääkriteeri suunnitelmien arvioinnissa.

Emolan kunnossapito ja rakentaminen on asuintonttien osalta kunkin kiinteistönomistajan käsissä. Tämä ei ehkä näe niitä mahdollisuuksia, joita olemassa oleva rakennus pitää sisällään. Hän on liian lähellä. Ammattilaisella on näkemys rakennuksen todellisesta kunnosta ja asiaan perehtyneenä laajempi kokemuspohja vanhan korjaamisesta. Usein ulospäin toivottomaltakin näyttävä vanha rakennus on tosiasiassa paremmassa kunnossa kuin puoli vuosisataa uudempi. Tässä ohjelmassa on pyritty herättämään ajatuksia vanhan kunnossapidon puolesta esittämällä piirustusten muodossa mitä vanhasta saa.

Kaavoituksen kautta on tähän mennessä suojeltu vain yhdeksän yksittäistä rakennusta, jotka on tarkemmin esitelty liitteessä 1. Kuitenkin tutkiessa Emolaa ja sen historiaa tarkemmin, voi todeta, että alueella on muitakin a erityisen tärkeitä rakennuksia. Esimerkkinä vaikkapa julkisten rakennusten puolella esikaupungin VPK:n talo Rouhialankadun varrella. Se on merkittävä sekä rakennushistoriallisen että historiallisen arvonsa takia.

Vanhimpien asuinrakennusten inventointi ja huomioiminen rakentamisen ohjauksessa on tärkeää, sillä ne ovat osa katoavaa perinnettämme. Tänään vielä nykyarkkitehtuurin puolelle luettavat uudemmat rakennukset tulevat nekin olemaan osa perinnettämme. Emolasta on löydettävissä tyylipuhdasta 1960-luvun arkkitehtuuriakin.

Parhaiten kuitenkin Emolaa tukisi aluekokonaisuuksien ja kadunpätkien vielä havaittavissa olevien arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen. Alkuperäisen asunsa säilyttäneille ja tärkeiksi koetuille osuuksille tulisi antaa yksilöllisemmät ohjeet rakentamisen suhteen kuin tässä ohjelmassa on nyt pystytty antamaan. Tämä jääkin talonomistajien, pääsuunnittelijoiden ja rakennusvalvonnan keskinäisesti kehitettäväksi sopimustyöksi. Suunnitelmia esitettäessä on aina hyvä havainnollistaa lähiympäristöä valokuvin ja tarpeen tullen tehdä arviointikatselmus paikan päällä.

Elämä on myös eteenpäin menemistä. Jossain tapauksessa on vaan hyväksyttävä se tosiasia, että uuden rakentaminen on oikeasti parempi ratkaisu kuin vanhan kunnostaminen ja mahdollinen laajentaminen. Tuolloinkin tarvitaan kykyä nähdä kokonaisuus ja oivaltaa yhdenkin rakennuksen merkitys kokonaisuuden osana. Ohjelman tarkoituksena on myös antaa eväitä uuden rakennuksen suunnitteluun, jätekatoksesta uuteen asuinrakennukseen saakka.

Rakentamiseen kaivataan ylpeyttä elinympäristömme historiasta sekä sitä rakentamisen iloa ja luovuutta, jolla ensimmäiset emolalaiset rakensivat ympäristöään.

Kyky juurruttaa uutta vanhaan juoneen on tarpeen vanhaa korjattaessa ja uutta rakennettaessa tulee pitää mielessä tärkeät ympäristöä määrittävät ominaispiirteet:

- rakennusten sijoittelu tontilla sekä sovittaminen olemassa oleviin maastonmuotoihin
- rakennusten ja katualueen keskinäinen suhde
- rakennuksen muoto, korkeus ja mittasuhteet
- kattomuoto, kaltevuus ja katemateriaali
- puun säilyminen päämateriaalina ja talojen väritykset
- pihojen ja yleisten alueiden istutusten yleisilme.

VANHAT PÄÄRAKENNUKSET

Vanhat päärakennukset tulee pyrkiä säilyttämään. Asemakaavan määrittelemän rakennusalan väljyys usein mahdollistaakin rakennuksen laajentamisen, kuistien ja katosten rakentamisen. Rakennuksen julkisivu, erityisesti katujulkisivu ja päädyt tulee pyrkiä säilyttämään muuttumattomina. Hyvin tehdyn korjauksen huomaakin useimmiten siitä ettei rakennus ole muuttunut mihinkään, vain ikään kuin se olisi pessyt kasvonsa.

Korjaamiseen ja muuttamiseen tulee aina ryhtyä vanhan rakennuksen ehdoilla. Suunnittelun lähtökohtana tulee olla olevat tilajärjestelyt ja rakenteet. Huoneiden sopusuhtaisia mittoja ei pidä muuttaa jakamalla huoneita pienemmiksi tiloiksi tai tekemällä alaslaskettuja kattoja. Asuntojen tarkoituksenmukaisuutta voidaan joskus parantaa vaihtamalla huonetilojen käyttötarkoitusta tai jopa vain kalustusta muuttaen. Yleensä vanhoissa rakennuksissa on varastokomeroita, portaan alustoja, eteis- tai kuistitiloja, joita voidaan hyödyntää asuinkäyttöön. Myös ullakolta, kellarista ja talousrakennuksesta voi löytyä tilaa.

Emolan alueelta on olemassa paljon kuva-aineistoa, jota voi ja tulee käyttää hyväksi vanhan rakennuksen juuria ja vaiheita tutkittaessa. Vanhan korjaaminen ja erityisesti rakennuksen palauttaminen vanhaan asuunsa edellyttävät aina rakennuksen historian selvittämistä ja huomioon ottoa suunnittelussa.

Oikeastaan jo ennen suunnittelun alkua kannattaa selvittää itselleen: ”Mikä rakennuksessani on minulle tärkeää? Mitkä arvot tai yksityiskohdat haluan säilyttää siitäkin huolimatta, että jostain joudutaan tinkimään?” Liian helposti 1920-luvun omakotitalosta tuleekin esimerkki 2000-luvun peruskorjauksesta. Samalla menetetään rakennuksen historiallinen arvo. Vanhan rakennuksen arvo on sen vanhuudessa, yksilöllisissä yksityiskohdissa ja rakennuksen omassa rakennushistoriassa laajennuksineenkin. Se ei ole tyylipuhtaudessa tai koristeissa, jotka voidaan tehdä uudelleen milloin vain. Mutta satavuotiaan talon – tai ikkunan, oven tai lattian – toimitusaika on pitkä.

Tärkeää on myös muistaa korjaamisen pääsääntö: Mitä vähemmän teet, sitä halvemmalla selviät.

TALONKORJAAJAN KYMMENEN KÄSKYÄ

1. *Huolla ja ylläpidä –älä korjaa kunnossa olevaa. Paikkaa ja kunnosta, älä uusi korjattavissa olevaa. Korjaus tulee sitä halvemmaksi ja säilyttää talon historiallisen arvon sitä paremmin, mitä vähemmän tehdään.*
2. *Selvitä vaurion syy ja poista se. Korjaa entiselleen.*
3. *Korjaus- ja muutostarpeen harkintaan aikaa ja malttia, kokeile ensin edes vuoden ajan miten itse sopeudut taloon. Vaihda mieluummin taloa, kuin korjaa se kuoliaaksi.*
4. *Käytä samoja materiaaleja ja työmenetelmiä kuin ennenkin on käytetty. Älä kokeile uutuuksilla (vanhenemisen epävarmuus). Säilytä vanha rakenne. Ellei se olisi kelvollinen ei rakennuksesta koskaan olisi tullut vanhaa.*
5. *Varmista että korjauksesi on huollettavissa ja korjattavissa helposti. (Huoltovapaus= korjauskelvottomuus).*
6. *Kannattavin lämpötalouden korjaus on tiivistys sekä eristeen lisäys yläpohjaan. Vältä rakennuksen ulkonäköön liittyviä muutostöitä, muista että vanhan rakennuksen kauneus on herkästi turmeltuvissa mittasuhteissa ja aidoissa iäkkäissä materiaaleissa.*
7. *Hyväksy epäsäännöllisyyksiä ja vinouksia. Arvosta myös tyylikerrostumia ja historiaa sisältävää kulumaa ja aitoja materiaaleja.*
8. *Hylkää tyylijäljitelmät. Hylkää materiaalijäljitelmät. Hylkää haaveet alkuperäistämisestä. Rakennukseen sopeutuvat muutokset ovat osa rakennuksen arvoa ja historiaa.*
9. *Dokumentoi rakennus ja tekemäsi huolto- ja korjaustyöt.*
10. *Jos sinulla on varaa rikkoa näitä käskyjä, sinulla on varaa rakentaa mielesi mukainen uusi talo. Kenelläkään ei ole varaa väittää, että satavuotias talo olisi huonosti rakennettu*

(Pirkanmaan ympäristökeskus ja Museovirasto / Panu Kaila: Talotohtori)

Ennen 1940 –lukua rakennetut talot

Suurin osa Emolan taloista on puurunkoisia ja julkisivultaankin puuverhottuja. Pohjois-Emolan vanhimmat asuinrakennukset ovat pieniä 1-2 huoneen käsittäviä mökkejä. Emolan eteläosassa rakennukset ovat suurempia, useamman asunnon käsittäviä taloja. Rakennukset ovat olleet pääosin pohjaltaan suorakaiteen muotoisia ja rakennusten runkosyvyys on perinteisesti ollut 5…8 metriä. Myös muita perustyyppejä on nähtävillä, esimerkiksi Hauskankylän alueen noppatalot, joissa oli korkea kuisti.

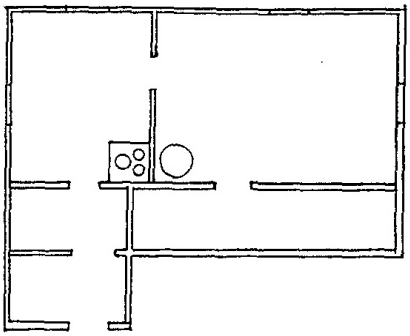

Tyypillinen emolalainen 20-luvun talo, koko noin 5.6 x 9 metriä.

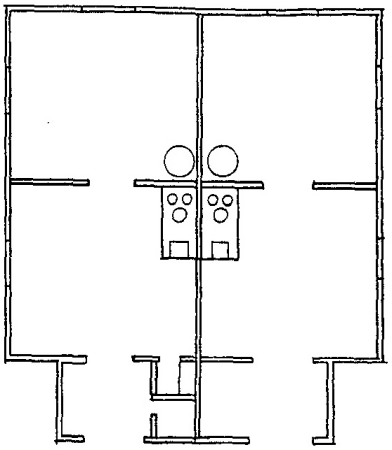

Ns. noppatalo, koko noin 8.6 x 9 metriä

Rakennuksia on useinkin jo aiemmin laajennettu. Vanhimman osan näkeminen nykyisestä kokonaisuudesta on joskus vaikeaa ammattilaisellekin. Monesti on pientä asuinrakennusta laajennettu rakentamalla 2 huonetta lisää entisten viereen. Tuolloin rakennuksen kattoa on muutettu, rakennuksen pohjan muotokin on muuttunut suorakaiteesta neliömäiseksi ja koko rakennuksen mittakaava tullut suuremmaksi.

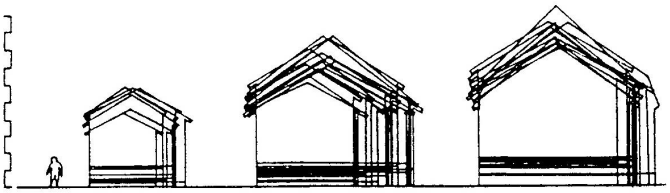

Emolan alueella sallitaan vähäistä kattokaltevuuksien vaihtelua – näin on yleensä ollut perinteisissä puukaupungeissa. Rakennuksen leveyden kasvaessa kasvaa myös rakennuksen korkeus, on hyvä yleissääntö massoitteluun. Myös sokkelikorkeudet on perinteisesti valittu talon kokoon suhteutettuna.

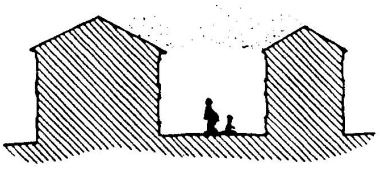

Räystäs antaa viitteen katutilan katon sijainnista ohjaamalla katsetta samalla tavalla kuin kattolista tekee sisätilassa. (Sture Balgård: Täydennysrakentaminen puukaupungissa)

Katto

Emolassa talot ovat yleensä harjakattoisia. Mansardi- eli taitekattoisia taloja on siellä täällä muun rakennuskannan seassa. Katemateriaalina on perinteisesti ollut saumattu sileä pelti, kolmiorima huopakate tai joissain tapauksissa tiili. Nämä ovat edelleenkin katemateriaaleja, joita Emolassa tulee käyttää. Keinotekoisia tiilijäljitelmä tai muovipinnoitettuja peltejä ei saa käyttää. Katetta uusiessa ne tulee vaihtaa ohjeen mukaiseksi.

Räystäät ovat avoimet. Mikäli alapinnat on jossain muutoksessa laudoitettu, tulee ne palauttaa alkuperäiseen asuunsa julkisivua korjattaessa ja maalattaessa.

Julkisivut

Emolan vanhojen asuinrakennusten tyypillisin julkisivu on lautaverhottu ja kahteen kenttään jaettu. Alaosassa on yleisimmin vaakaponttilaudoitus, joka ulottuu ullakon lattiaan asti läpi koko asuinkerroksen. Yläpohjan kohdalla on kentät erottava vaakalista, jonka päältä kattokolmioon ja räystäälle ulottuva pystypaneeliverhous alkaa. Ikkunoiden ja ovien ympärillä ja nurkissa ovat selvät, mutta yksinkertaiset vuorilistat. Verhoustapa on tyypillinen 1920-luvulle, ja myös aiemmin rakennettuja hirsipintaisiksi jääneitä taloja on lautavuorattu vasta tuolloin.

Rinnalla on jonkun verran asuinrakennuksia, joissa alaosa on pystyrimavuorattua. Ulkorakennuksissa tämä julkisivun käsittely on jopa valtatyyli, joukossa on vielä jokunen hirsipintainenkin. Ulkorakennukset saattavat olla myös rapattuja.

Pieni osa Emolan perinnerakennuksista kantaa julkisivua, jossa vaakajakolistoja on kaksi. Tuolloin alempi jakolista kulkee ikkunoiden alareunan korkeudella. Alakenttä on pystyvuorattua, välikenttä vaakavuorattua ja yläkenttä pystyvuorattua. Näin käsiteltyjä rakennuksia on etenkin kaupungin puoleisen pään ruutukaava-alueella, tai muuten kookkaissa useamman perheen talossa. Ikkuna- ja ovilistoitukset ovat ehkä leveämmät ja saattavat sisältää yksinkertaista, raikasta koristeluakin.

Emolassa on siellä täällä myös rapattuja taloja, vanhimmat rapatut talot ovat sileäpintaisia, 1940-luvulta lähtien käytettiin myös roiskerappausta. Rappauksessa saattaa olla koristevyöhykkeitä. Rakennukset on maalattu kalkkimaalilla.

Korjauksissa tarvitsee hyvin harvoin uusia koko julkisivulaudoitusta. Useimmiten riittää vain korjauskelvottomien osien uusinta. Usein näitä osia ovat ikkunoiden alustat, alalistat sekä ikkunoiden, nurkkien ja räystäiden vuorilaudoitukset. Nämä korvataan vastaavanprofiilisilla paneeleilla ja listoilla. Samoin rakennuksessa tulee säilyttää laajentamisesta johtuvat julkisivupinnoituksen muutoskohdat. Näin, uusien vain tarpeellinen, säilyttää rakennus historialliset kerrostumansa.

Tulee myös huomioida, että usein kuistin osalla on käytetty muusta rakennuksesta poikkeavaa julkisivupaneelia. Tämäkin hierarkia tulee säilyttää osana rakennuksen ja rakennusajan perinteistä tyyliä.

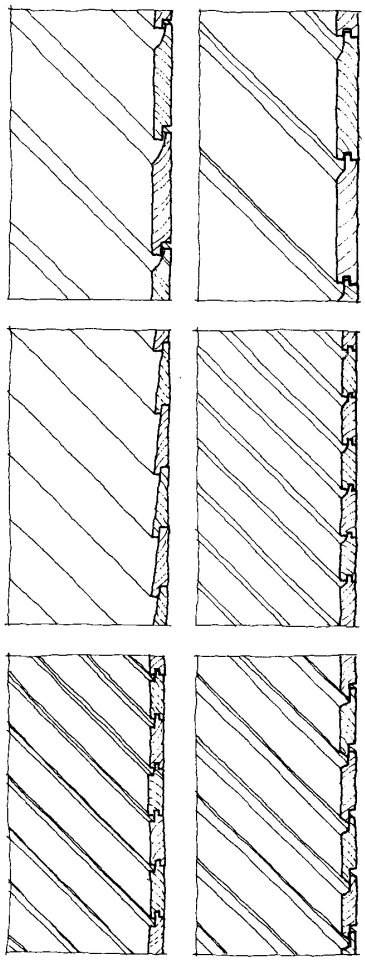

Erilaisia vaaka- ja pystylaudoitustyyppejä Emolan rakentamisen ajalta. (Niskala Eino: Puutalon peruspa rannus, rakenteet ja ulkonäkö)

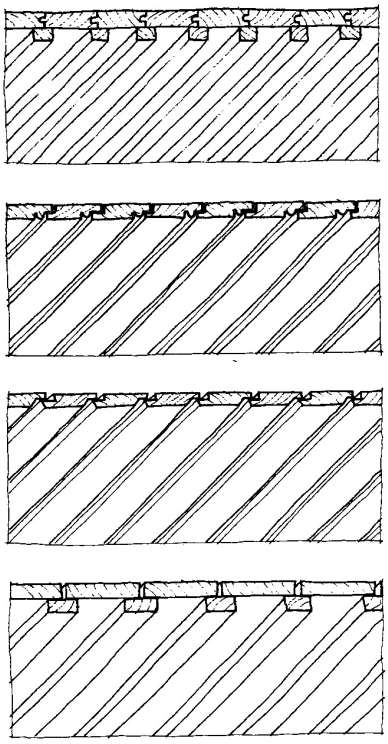

Erilaisia pystylaudoitustyyppejä Emolan rakentamisen ajalta. (Niskala Eino: Puutalon perusparannus, rakenteet ja ulkonäkö)

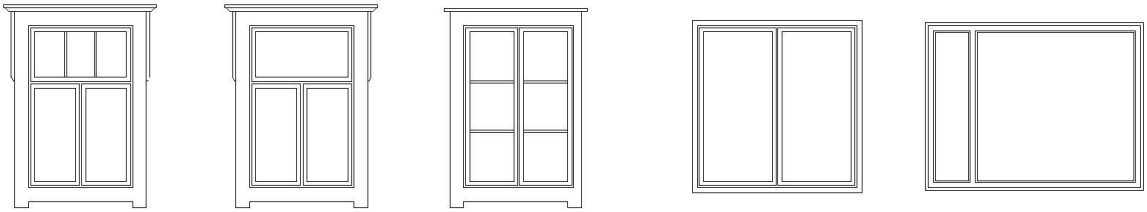

Yleisimmät ikkunatyypit 1930 –luvulle saakka.
(Kovanen, Nikkilä: Opas vanhojen rakennusten peruskorjaajille)

Sekä 1940 –luvulta lähtien.

Ikkunat ja ulko-ovet

Ikkunoita on sanottu rakennuksen silmiksi, eikä turhaan. Niiden sijoituksesta, mallista ja värityksestä riippuu millä tavalla rakennus katsoo. Myös ikkunoiden sijoitus julkisivupintaan on tärkeä, määrähän se katseen suunnan. Vanhoissa taloissa ikkunat sijaitsevat keskellä seinäpintaa ja usein myös julkisivussa symmetrisesti.

Emolan taloissa ikkunat ovat pienehköjä joko 3-jakoisia T-ikkunoita, joita suosittiin1900-luvun alussa, tai 6-jakoisia 20-luvun ikkunoita. Kuisteissa käytettiin erilaisia pieniruutuisia ikkunoita. Useissa rakennuksissa on kuitenkin energiasäästön nimissä tai hoidon puutteesta johtuen huonokuntoiseksi koettujen ikkunoiden tilalle vaihdettu uudet, rakennuksen tyylille vieraat ikkunat. Nämä tulee vaihtaa seuraavan remontin yhteydessä rakennuksen vanhan tyylin mukaisiksi. Ulkoikkunoissa ei saa käyttää irrallista koristeruudutusta. Tuuletusluukkujen sijaan tulee käyttää tuuletusikkunoita.

Vanhat ikkunat tulee säilyttää. Ikkunoihin on tuolloin käytetty vain valikoitua, kovinta puuainesta, jollaista on nykyisin vaikeaa saada. Niinpä huonokuntoiseltakin näyttävä ikkuna voi olla aivan terve, korkeintaan säälle altteimmaksi joutuva puitteen alapuu voidaan joutua osin uusimaan. Vanhat ikkunat ovat ns. sisään-ulosaukeavaa mallia. Verrattuna nykyaikaiseen tehdasvalmisteiseen sisäänaukeavaan ikkunaan, sisään-ulosaukeavassa ikkunassa karmi jää paremmin suojaan säänvaikutuksia vastaan lisäten näin käyttöikää. Se on myös ulkonäöltään siro ja ulkopuite tiivistyy hyvin tuulen paineesta karmia vasten. Huoltamalla ikkunat säännöllisesti vältytään kalliilta ja vaikeilta korjauksilta. Pienimuotoiset korjaukset ovat usein huomattavasti tarkoituksenmukaisempia ja edullisempia kuin vanhan rakenteen korvaaminen uudella.

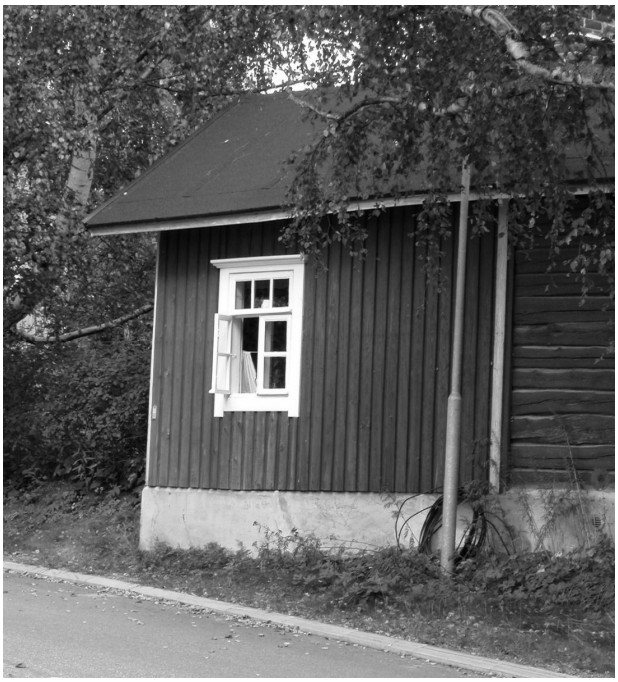

Vanhanmallisten ikkunoiden aukisaatavuus on yksi niiden parhaita ominaisuuksia, sillä voihan rakennus näin paremmin myötäillä eri vuodenaikoja. Kesäisin avoimina olevat ikkunaruudut elävöittävät rakennusten julkisivuja.

Kesäinen ikkuna pesutuvasta, jota vielä 1950 –luvulla käyttivät emolalaiset päivittäin.

Mikäli huolellisen harkinnan jälkeen päädytään ikkunoiden uusimiseen kokonaan, on vanha ikkunarakenne hyvä poistaa karmeineen, jotta valoaukko ei pienene liikaa.

Ikkunoiden tulee olla puiset, alumiinisia ulkopuitteita ei Emolassa saa käyttää. Ikkunoiden kittauksia ei saa korvata listoituksilla, tuolloinhan poistetaan ikkunoista tuulen ja veden suoja, joka johtaa vedon tunteeseen. Kitatut ikkunat myös eristävät erinomaisesti katujen äänet asumisen ulkopuolelle. Ikkunoiden kittausten ja maalausten kunnossapito on osa talon huoltoa. Samoin kuin ikkunoiden tiivistäminen, joko perinteisesti pumpulin tai jäkälän ja liimapaperin tai lisälistoituksen ja eristenauhan avulla.

Ikkunoiden listoituksissa tulee noudattaa rakennuksen vanhaa tyyliä. Mikäli vuorilautoja on Ikkunaremonteissa poistettu tai kavennettu, tulee ne palauttaa entiselleen. Myös jälkikäteen tehdyt, rakennukseen historiallisesti kuulumattomat, koristeet tulee poistaa.

Ulko-ovet ovat yleensä peili- tai paneeliovia. Vanhat ovet tulee ensisijaisesti säilyttää, toissijaisesti korvata samanlaisella, samoista materiaaleista tehdyllä uudella ovella.. Jalopuiset, massiiviset ja koristellut ovet eivät sovi Emolaan. Myöskään metallisia ulkoovia ei saa käyttää. Paras ovi on puusepän aidosta puusta tekemä, peittomaalattu, lasituksen ja heloituksen osalta harkittu.

Lasikuisteja ruutukaava-alueella.

Kuisti

Kuisti on ensimmäinen osa rakennuksesta, johon astutaan taloon tullessa. Näin se on ikään kuin talon käyntikortti.

Kuistit ovat olleet

1. umpikuisteja, joissa on pari pientä ikkunaa
2. lasikuisteja suurempine ikkunapintoineen tai
3. avokuisteja, joita on Emolassa ollut harvemmassa.

Kuistit ovat erittäin käytännöllinen osa rakennusta nykyisinkin ja niitä tulisi rakentaa sekä korjattaviin että uusiin rakennuksiin. Kuisteihin rakennettavat puolilämpimät tilat lisäävät rakennuksen monipuolista käyttöä. Pienet katokset ovat olleet erityisesti useampien asuntojen taloissa yleisiä. Niitä voidaan suosia edelleenkin, esimerkiksi sivusisäänkäynneissä.

Lasikuistit ovat olleet perinteisesti ikkunajaoltaan pienipiirteisempiä, kuin rakennus itse. Vanha lasikuisti on yleensä pienehkö, eikä sitä tule suurentaa. Myös uusien lasikuistien suunnittelussa ja rakentamisessa tulee muistaa vanhan ympäristön lähtökohdat. Sisä-

pihan puolella voidaan lasikuisti kuitenkin tehdä avoimemmaksi, kuin huvimajan korvikkeeksi suurin avautuvin ikkunoin.

Kuistien rakentamisessa ja muuttamisessa avokuistista umpinaiseksi tulee kuitenkin huomioida kuistin suhde talon päärunkoon. Tämä tarkoittaa sitä, että eri kuistityyppejä ei tule yhdistää samaan kohtaan rakennusta, vaan kukin kuisti tulee olla erillinen.

Kuistien kanssa samaan yhteyteen sopivat parvekkeet. Peruslähtökohtana parvekkeen rakentamiseen tulee olla se, <u>että parveke on uloke perusrungosta, ei sisäänveto</u>. Perinteisesti Emolassa rakennukset ovat olleet yksikerroksisia ja ylhäällä vintillä on ollut vain kesähuoneita. Parvekkeen tarpeellisuutta tuleekin harkita tarkoin ja mieluiten jättää se rakentamatta. Hyvin ja silmiin pistämättömäksi suunniteltu ranskalainen parveke on toki mahdollinen.

<u>Laajentaminen</u>
Jokainen vanha rakennus on yksilö ja sen laajentaminen samoin. Laajennuksen teko vaatii aina pätevän suunnittelijan.

Ensisijaisesti tulee rakennuksen lisätilaa löytää olemassa olevan rakennuksen sisältä. Tuolloin tulee kyseeseen ullakon ja kellarin ottaminen asuinkäyttöön, mikäli niiden korkeus antaa myöten. Parhaassa tapauksessa, kun ullakko otetaan käyttöön, saadaan talon käyttöala lähes tuplattua. Ullakkoa voidaan myös korottaa, mikäli ympäröivä vanha rakennuskanta on korkeampaa kuin korjattava rakennus. Tuolloin tulee kattokaltevuus suunnitella ympäristö huomioon ottaen. Päätyikkunoiden lisäksi voidaan rakentaa ns. kattolyhtyjä. Ne tulee sijoittaa sisäpihan puolelle.

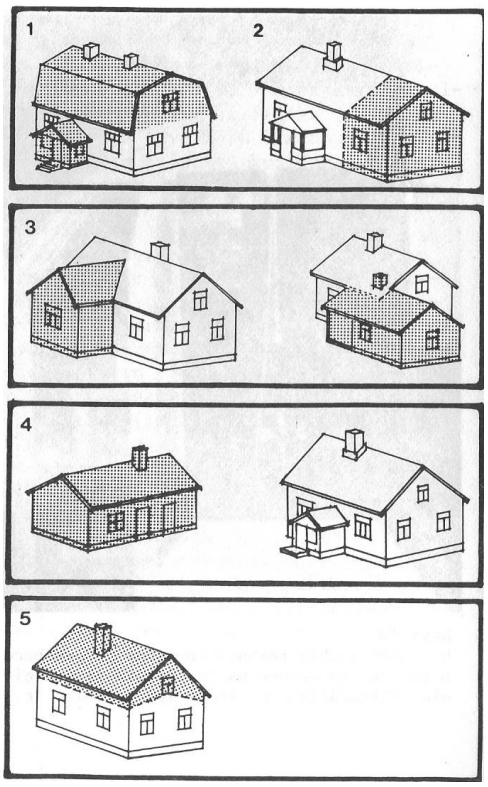

Laajentamisen vaihtoehdot:

1. *Kylmän ullakkotilan tai kuistin käyttöönotto.*
2. *Talon pidentäminen vanhaan tyyliin.*
3. *Lisäsiiven rakentamismahdollisuuksia.*
4. *Vanhan talousrakennuksen käytön tehostaminen.*
5. *Talon korottaminen lisätilojen rakentamiseksi.*

(Kovanen, Nikkilä: Opas vanhojen rakennusten peruskorjaajille)

Aina tulisi muistaa myös talousrakennuksen antama väljyys. Sauna- ja pesutiloja voi hyvinkin sijoittaa piharakennukseen. Samoin työ- ja askartelutiloille ne ovat erittäin hyvä vaihtoehto ja luovat joustoa rakennuksen sekä tontin käytössä. Perinteisesti Emolassa on myös ollut piharakennuksissa sivuasuntoja. Vanhojen sivuasuntojen käyttö ja kunnostaminen on suositeltavaa edelleenkin. Myös uusia sivuasuntoja, vaikkapa perheen

itsenäistyvän nuoren tai isovanhempien käyttöön, tulisi sallia. Näiden sivuasuntojen enimmäishuoneistoala tulee kaavoituksessa rajata 35 m^2:een.

Nykyisestä asemakaavasta piha-asunnon rakentamismahdollisuus puuttuu. Tämä kaavaa täydentävä ohje nostaa sen mahdolliseksi, kuitenkin sillä rajoituksella, että omakotitonteilla (AO) saa olla korkeintaan kaksi erillistä asuntoa ja tontin kokonaisrakennusoikeus ei ylity.

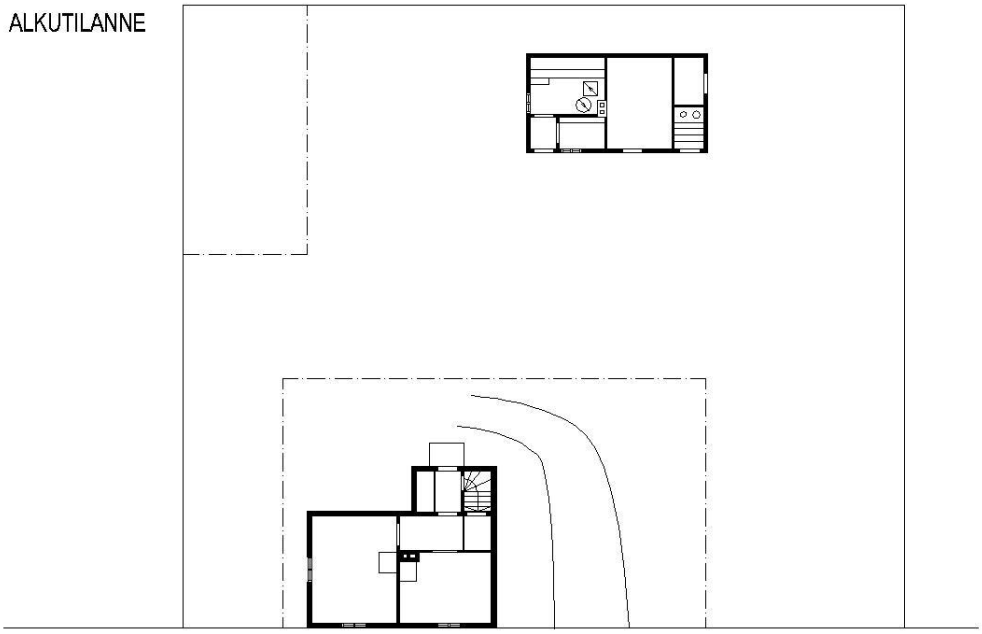

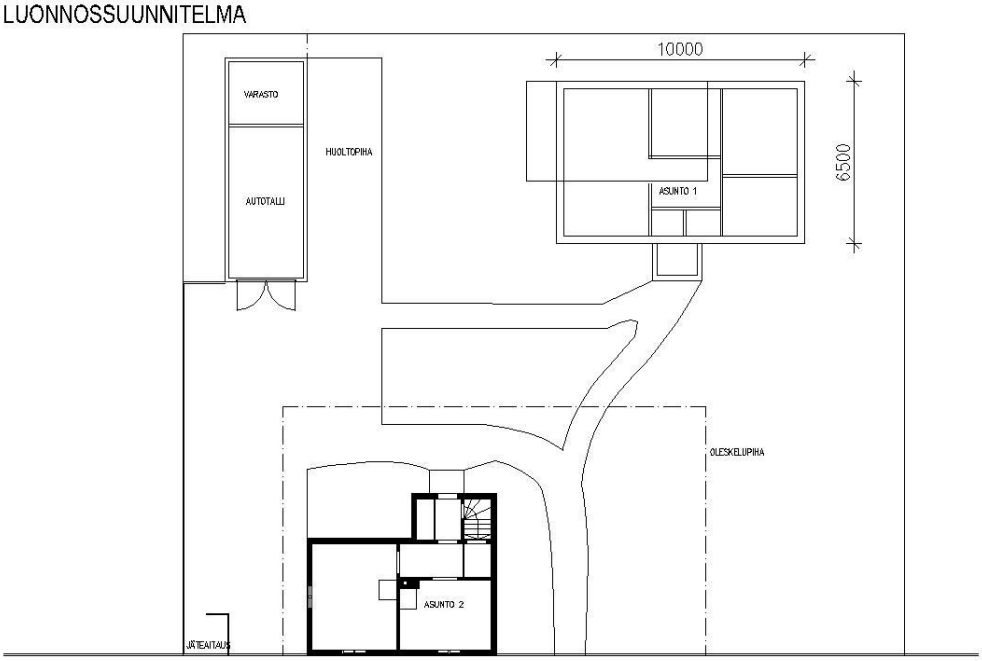

Esimerkki ratkaisusta, jossa oleva päärakennus on onnistuttu säilyttämään osoittamalla lisärakentamisen paikka asemakaavasta poikkeavalla tavalla (kaavanmukainen rakentamisalueen raja merkitty kuvaan pistekatkoviivalla).

Mikäli vanhan talon tilat eivät riitä, joudutaan harkitsemaan rakennuksen laajennusta. Talon pidentäminen perinteiseen tyyliin ja perinteisin työtavoin on hyvä laajennustapa. Uuden osan julkisivuja sommitellessa tulee muistaa huomioida vanhan julkisivun aukotus ja rytmi. Jatkon tulee sopeutua vanhaan rakennuksen pintamateriaaleihin, ikkunamuotoihin ja yksityiskohtiin. Alla on esitetty kuvitteellisen talon (ja piharakennuksen) laajennus nykyajan tarpeita vastaavaksi.

Talon ja piharakennuksen laajennus kuvitteelliselle tontille.

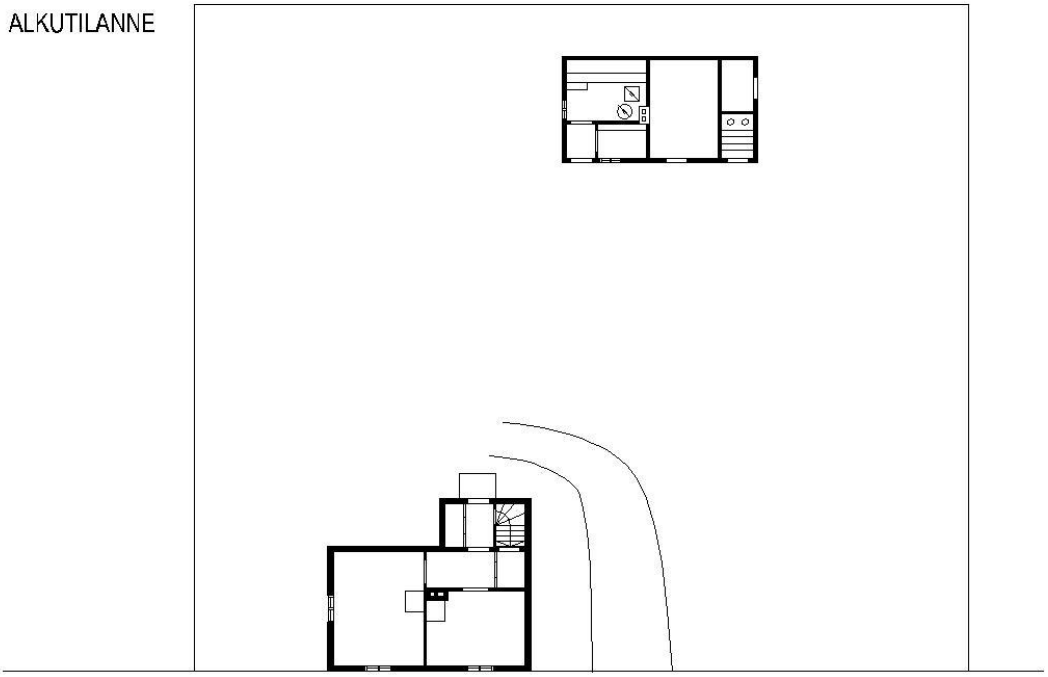

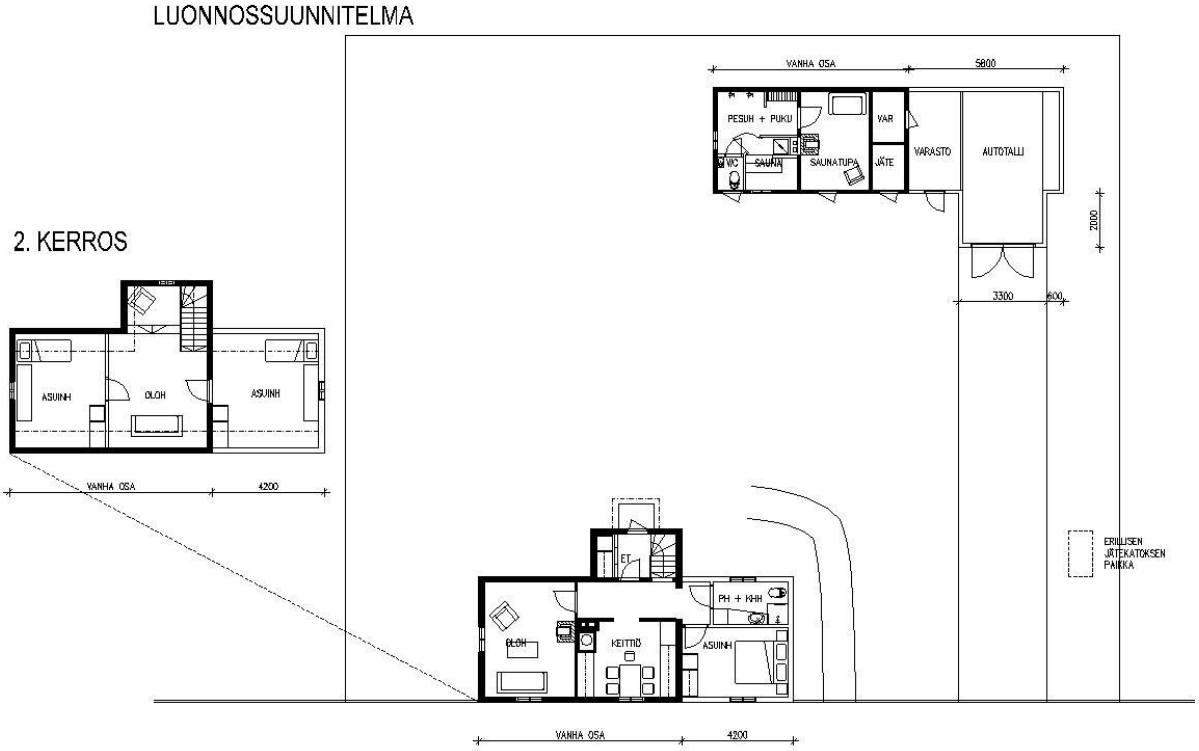

Esimerkki vanhan talon laajentamisesta jatkamalla rakennusta. (Arkkitehtitoimisto Jaakko Merenmies)

Jos talo on jo nyt pitkä tai tontti on talon suunnassa ahdas, tulee harkintaan lisäsiiven rakentaminen. Erityisesti kulmatontilla, rakennuksen sijaitessa kiinni tontin kulmassa, voi talon laajentaminen toisen kadun suuntaan olla paras ratkaisu. Tuolloin rakennuksen runkosyvyyden ja kattomuodon tulee toistaa alkuperäisen osan muotoa. Mikäli lisäsiipi tehdään pihalle päin tulee sen korkeuden, kattomuodon ja räystäslinjojen myötäillä alkuperäistä osaa.

Joissain kohden, mikäli maasto on rakennuksen vierellä huonosti rakennettavaa, voi miettiä kokonaan toisen rakennuksen rakentamista. Uusi rakennus voi liittyä vanhaan vaikkapa kevyen kuistimaisen osan kautta vanhaan rakennukseen. Tämä vaatii erityisen tarkkaa ja ammattitaitoista suunnittelua.

Kuva Rouhialankadun varren talon laajennustyömaasta.

Laajennuksen suunnittelussa tulee noudattaa julkisivun ja sen yksityiskohtien suhteen edellä mainittuja korjausrakentamisen periaatteita.

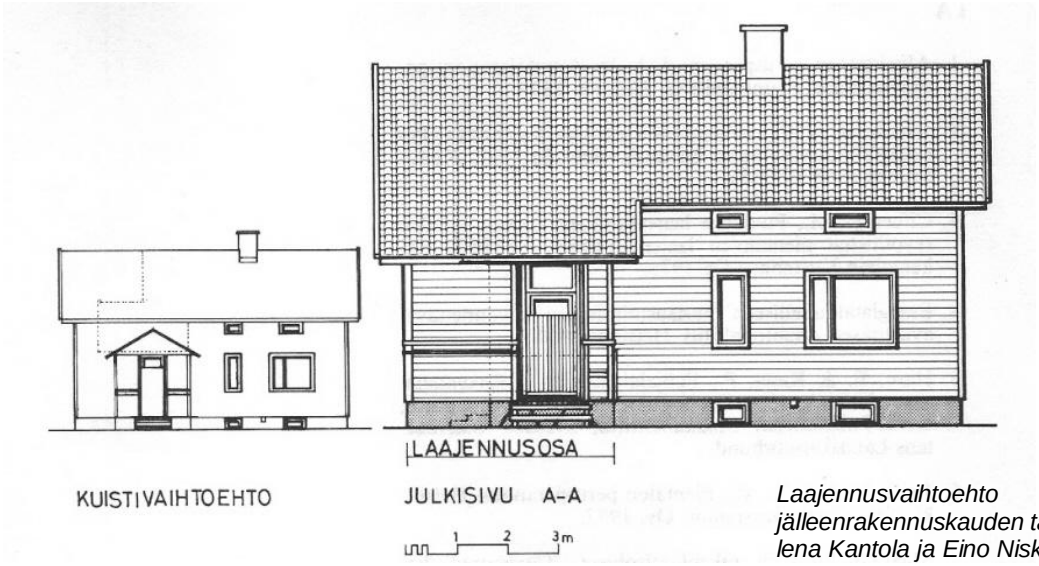

Laajennusvaihtoehto jälleenrakennuskauden taloon. (Helena Kantola ja Eino Niskala: Peruspa rannuksen mallisuunnitelmia)

Jälleenrakennuskauden talot
Jälleenrakennuskauden talot ovat massoittelultaan ja julkisivultaan vanhemmasta rakennuskannasta poikkeavia. Rakennusten pohjamuoto on neliömäinen, runkosyvyys on kahden huoneen suuruinen eli noin 8 metriä. Katto on jyrkkä harjakatto. Usein rakennuksissa on korkea sokkeli ja kellari. Ikkunakokonaisuudet ovat niissä vaakasuuntaisia, yhden aukon muodostuessa useista pystysuuntaisista ikkunoista. Ovet ovat yksinkertaisia, usein kapealla paneelilla verhottuja. Julkisivut ovat usein roiskerappausta tai harjalla kuvioitua rappausta. Myös paneelia on käytetty, useimmiten vaakasuuntaisena ja vain yhtä tyyppiä koko rakennuksessa. Vuorilaudoitukset ovien ja ikkunoiden ympärillä ovat kapeat. Tyyppipiirteitä tulee jatkossakin vaalia.

Rakennuksiin on yleensä liittynyt lasikuisti, joka on kuitenkin ollut ikkunajaoltaan ja detaljeiltaan huomattavasti vanhempia rakennuksia yksinkertaisempi. Kuistit tulisi säilyttää talojen henkeen sopivina ja koristelemattomina. Kuisteja voidaan laajentaa vanhojen detaljien mukaisena kuitenkin siten, etteivät ne massaltaan tule liian isoiksi ja raskaiksi päämassaan verraten.

Talojen laajentamiseen pätevät lähes samat perussäännöt kuin edellä on selostettu. Ensimmäiseksi tulee tutkia vanhan rakennuksen sisätilat ja mikäli silti laajennus on tarpeen, tehdään se rakennusta jatkamalla. Jatkoksen tulisi kuitenkin olla noin yhden huoneen verran eli 3-5 metriä. Ikkunajaossa, sijoittelussa seinäpintaan ja detaljoinnissa tulee noudattaa vanhan osan mallia.

Jälleenrakennuskauden talojen laajentamisesta on tehty hyviä esimerkkisuunnitelmia, jotka on saatavilla kirjan muodossa ainakin kirjastoista.

Ympäristöön sovittaminen ja tehtyjen virheiden korjaus
1960 –luvulta lähtien rakennetut talot ovat perinteistä rakennustapaa matalampia ja runkosyvyydeltään suurempia. Usein myös kattomuoto on loivempi tai jopa tasakattoinen. Julkisivumateriaaleina on puuta, rappausta sekä eri värisiä tiiliverhouksia. Taloon mennään usein sisään kadun puolelta, jolloin rakennuksen päämassa on sijoittunut syvemmälle tontille, kuin perinteisesti. Myös autotalli on rakennettu asuinrakennuksen yhteyteen, joskus suoraan tieltä ajettavaksi.

Rakennusten sulauttamiseksi paremmin vanhaan rakennuskantaan keinot on mietittävä tapauskohtaisesti rakennus ja rakennuspaikka huomioiden. Rakennuksia ei tule lähteä noin vain muuttamaan vanhan näköisiksi, matkien vanhaa ja sekoitellen eri tyylejä se-

kaisin. Sopeuttaminen ympäröivään kokonaisuuteen voidaan tehdä esimerkiksi kasvillisuuden tai tontin tehostetun rajaamisen keinoin.

Seuraavassa on joitain muutostilanteessa harkittavaksi suositeltavia keinoja koskien juuri 1950 – 1980 -luvun rakennusten mahdollisia muutoksia:

- Puhtaaksimuuratut julkisivut rapataan
- Julkisivulevytykset korvataan puuverhouksella
- Katemateriaali vaihdetaan saumatuksi pelliksi tai kolmiorimahuopakatteeksi
- Muovipintaiset pellitykset vaihdetaan peittomaalattuihin
- Leveään päätyyn voidaan tehdä alueelle soveltuva kuisti, jolloin mittakaava pienenee
- Umpinaiseen päätyyn voidaan aukaista uusia ikkunoita
- Julkisivun puuverhous muutetaan ympäristöön sopivammaksi (esim. lomalaudoitus ei ole perinteinen verhoustapa)
- Kattokaltevuuden muuttaminen jyrkemmäksi ja mahdollinen vinttihuoneiden rakentaminen (harjakaton lisäksi etenkin syvärunkoisissa rakennuksissa kyseeseen voi tulla ns. kaksoispulpettikatto)
- Katujulkisivun pikkuikkunat muutetaan korkeammiksi
- Rakennus maalataan ympäristöön soveltuvilla väreillä
- Pihojen kasvi- ja päällystemateriaalivalinnat perinteisiksi
- piha-aitojen rakentaminen ja puiden istuttaminen tontin rajalle, jolloin katutila jatkuu rakennettuna kadunvarressa

Julkisivujen korjausesitys kuvitteelliseen 1960 –luvun taloon.

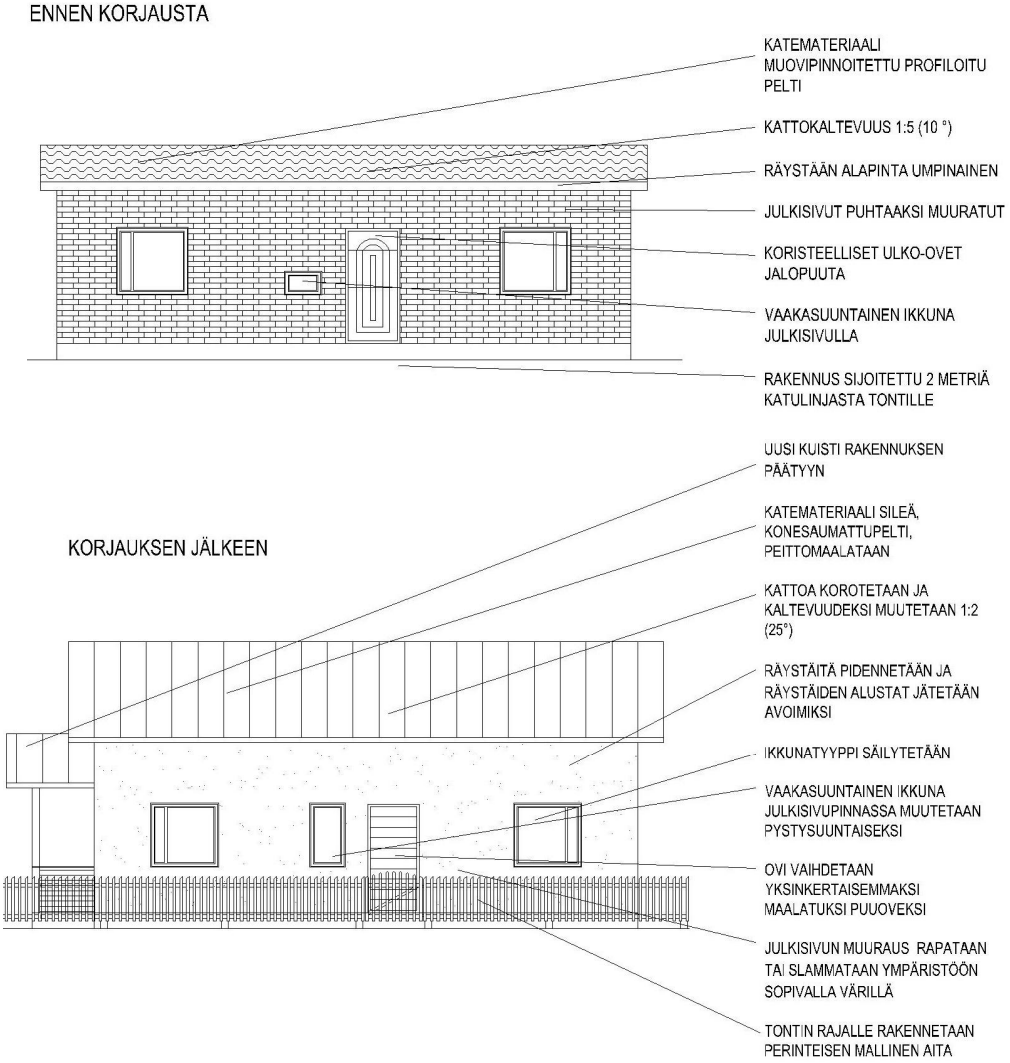

Monesti myös vanhaa korjattaessa tai laajennettaessa on muutettu rakennuksen luonnetta oleellisesti. Paluu vanhaan on kuitenkin mahdollista. Ohessa keinoja ”ylikorjatun” rakennuksen muuttamisesta takaisin entiseen muotoonsa:

- Julkisivulevytykset korvataan puuverhouksella
- Liialliset koristeaiheet poistetaan tai toisaalta jotain lisätään rakennuksen menneisyys huomioiden
- Lisäeristyksen johdosta syvennykseen jääneet ikkunat siirretään julkisivupintaan
- Ikkunoiden ympärille tehdään leveämmät vuorilaudoitukset vanhan mallin mukaan
- Räystäille asennetaan vain yksi räystäslauta (ns. tuulilauta) ja alapuolen umpilaudoitukset poistetaan
- Katemateriaali vaihdetaan saumatuksi pelliksi tai kolmiorimahuopakatteeksi
- Muovipintaiset pellitykset vaihdetaan peittomaalattuihin
- Rakennus maalataan perinteisillä, mieluiten rakennuksen historiasta löytyvillä väreillä
- Pihojen kasvi- ja päällystemateriaalivalinnat perinteisiksi
- piha-aitojen rakentaminen ja puiden istuttaminen tontin rajalle, jolloin katutila jatkuu rakennettuna kadunvarressa

Julkisivujen korjausesitys kuvitteelliseen 1920 –luvun taloon.

ENNEN KORJAUSTA

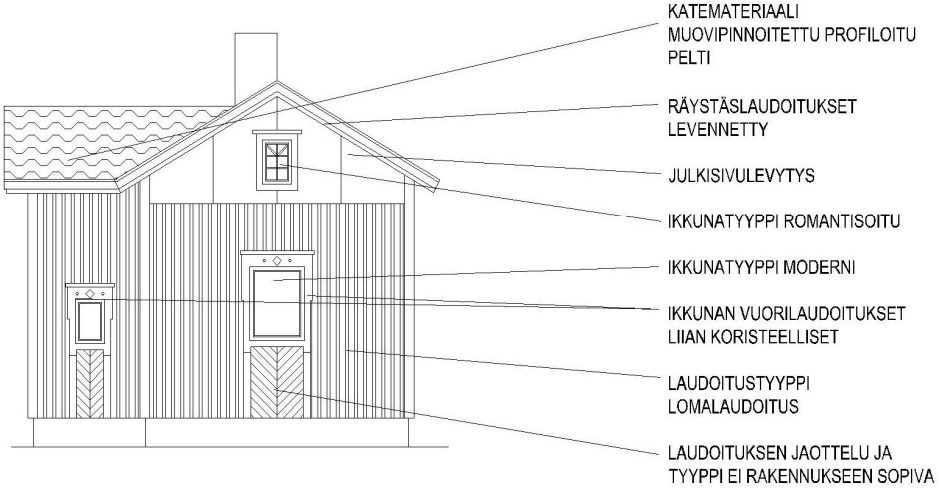

KORJAUKSEN JÄLKEEN

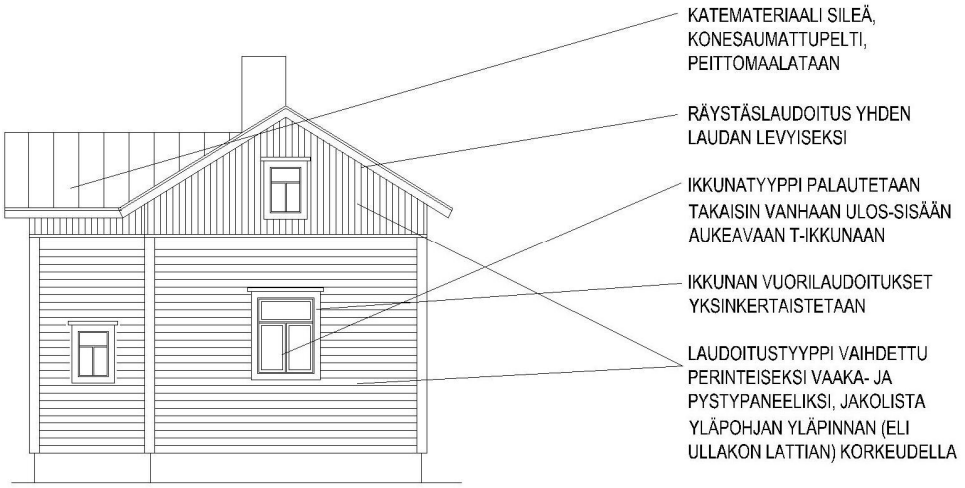

UUDET PÄÄRAKENNUKSET

Alettaessa suunnitella uutta rakennusta vanhaan ympäristöön, tulee lähtökohdaksi ottaa olemassa oleva ympäristö. Ensimmäinen tehtävä on ympäristön huolellinen tutkiminen. Päähuomio tulee kiinnittää vanhimpiin rakennuksiin, ei naapurin uudisrakennukseen. On hyvä katsella ja kuvata rakennuspaikka kaikista näkymäsuunnista, kauempaakin.

Rakennuksen suunnittelussa on kolme kovaa perusasiaa, joissa epäonnistumista on vaikea myöhemmin korjata: Talon koko ja mittasuhteet, sen sijoittaminen tontille ja katuvarren yhteinen muotoutumisjuoni, talojen välinen yhteispeli. Sisäpihoille ei kontrolli ja yhteiset sopimukset enää niinkään ulotu.

Talon käyttöikä on monta sukupolvea. Jo suunnitteluvaiheessa on hyvä panna sihti tarpeeksi pitkälle ja kuvitella mitä kaikkea elämä voi tuoda tullessaan. Ja tehdä perusratkaisut niin, että muutostarpeisiin voidaan kohtuullisesti vastata.

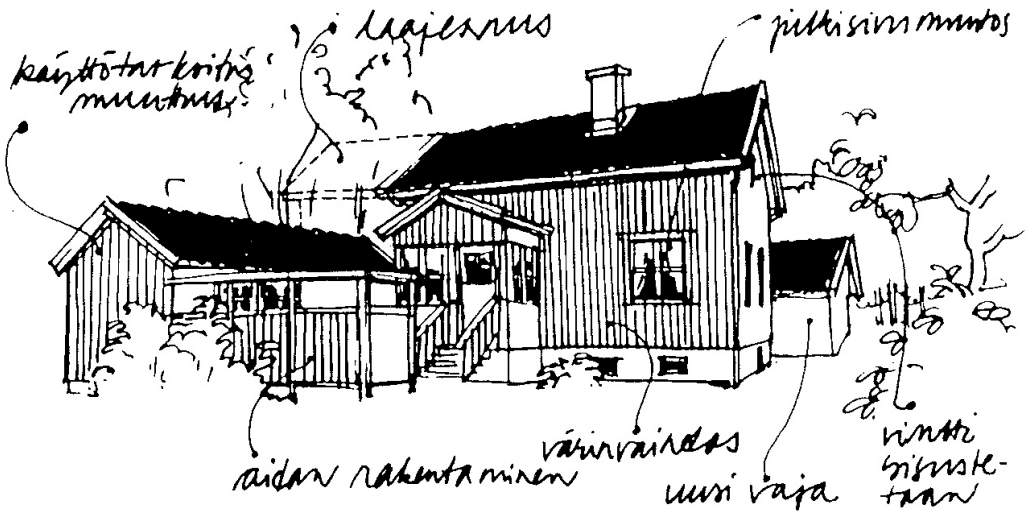

Talon laajentamisen vaihtoehtoja. (Kerstin Wergeni-Wasberg: Bygga om och bygga till)

Rakennukset tulee sovittaa tontille maaston korkeussuhteet huomioiden, kuin muovaillen ne maastoon ja lähitaloihin luontevasti sattuviksi. Talojen hyvän maastosovituksen varmistamiseksi tulee jo luonnosvaiheessa esittää rakennustarkastajalle rakennusten ”istutus maastoon” eli näyttää tontin pituus- ja poikkileikkauspiirustuksin sekä lähtötilanteen että lopulliseksi aiotun maanpinnan korkeusasemat sekä naapurirakennukset.

Pääperiaatteet:
Massoittelussa pätevät samat periaatteet kuin peruskorjauksessa ja laajennuksessa:

- rakennuspaikka naapuruston rakentamistavan mukaan (siis mäkirakentamisessa rinteen suuntaisesti keskemmäs tonttia, 20-luvun talojen alueella kiinni kadun rajaan ja jälleenrakennuskauden talojen väliin samaan linjaan), mikäli tontilla on jo nyt asuinrakennus, tulee uusi rakentaa sen tilalle samalle paikalle
- jos oleva asuinrakennus onnistutaan säästävään, vaikkapa vain talousrakennuksenakin, uudempi asuinrakennus voidaan sijoittaa tontilla perinteiselle ”ulkorakennuksen” paikalle
- pohjamuodon tulee olla päämassan osalla suorakaide tai neliömäinen
- kattokaltevuus kaavassa määritelty 25° - 35° viereisten rakennusten mukaan
- kattomuoto satula- eli harjakatto.

- taite- eli mansardikatto sallittu vain sellaisilla tonteilla, jossa sellainen on tai on todistettavasti ollut
- räystäskorkeus suhteutetaan viereisiin rakennuksiin.
- räystäskorkeuden pääperiaatteena voidaan pitää sitä, että räystäskorkeus on yli puolet rakennuksen runkosyvyydestä
- runkosyvyyden tulee olla alle 9 m, koskapa runkosyvyyden kasvaessa myös harjakorkeus nousee
- sisäänkäynti sisäpihan puolelta tai päädystä, poikkeuksena ruutukaava-alue, jossa sivusisäänkäyntejä perinteisestikin suoraan kadulta
- erilaiset verannat ja lasikuistit toivottavia

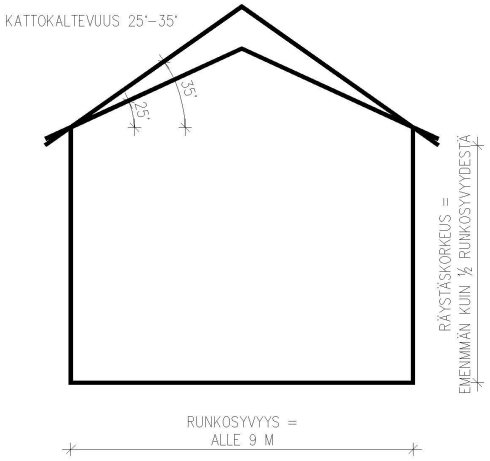

Rakennuksen massoittelun periaatteet Emolassa.

Perustusten korkeuden tulee olla suurempi, kuin nykyrakentamisessa yleensä, mutta kuitenkin naapurirakennukset huomioiva. Perustukset tulee tehdä betonisina paikalla valaen tai harkoista, jolloin rappauksen tulee olla noin 1 cm paksuinen, jotta saumat häviävät. Betonielementtejä ei saa käyttää. Myöskään kivirouhepinnoitteita ei saa käyttää. Ikkunoiden tulee olla muodoltaan mieluiten pystysuuntaisia. Ikkunoissa tulee kuitenkin välttää suoraa vanhan matkimista, liiallista ruutujakoa ja ylikoristelua vuorilistoissa. Katujulkisivun ja näkyvien päätyjen osalla ikkunoiden sijoituksessa ja suhteessa seinäpintaan tulee noudattaa alueen tyyliä. Vanhimmilla alueilla ikkunat on sijoitettu keskelle seinäpintaa, jälleenrakennuskaudella tehtiin myös nurkkaikkunoita. Sisäpihalla aukotus voi olla vapaampaa ja siellä voidaan käyttää suurempia lasipintoja. Ikkunoiden tulee olla puuikkunoita, alumiini-ikkunoita ei saa käyttää.

Kuva koulun viereisestä rakennuksesta. Rakennus kadulle (vasemmalla) ja pihalle. Esimerkki kuinka uuden rakennuksen julkisivut voivat olla modernit, mutta kuitenkin kokonaisuuteen sopivat.

Ovien tulee olla myös puisia ja peittomaalattuja. Ovien mallin tulisi olla yksinkertainen ja värisävyn pehmeämpi kuin maalarinvalkoinen (tai ns. tehdasvalkoinen).

Laudoituksessa ja rappauksessa tulee myös suosia eri alueille tyypillisiä piirteitä. Suoraan ei kuitenkaan tarvitse matkia vanhojen rakennusten. Erivärilistoituksista voidaan luopua ja kenttien jäsentely vaaka- tai pystyaiheisiin voi olla tuolloin vapaammin sommiteltua ja käytettävät puuprofiilit vaihtelevampia. Pääperiaatteena voisi silti pitää, että naapuritalon vaakapaneelin viereen tulisi vaakapaneelia ja pystyrimalaudoituksen viereen pystyrimalaudoitusta. Lomalaudoitus ei ole sallitua (ks. laudoitustyypit kohdasta Vanhat rakennukset, julkisivut). Emolassa sallittavat pääjulkisivumateriaalit ovat puu ja rappaus.

Katemateriaalina tulee käyttää saumattua sileää peltiä, kolmiorima-huopakatetta tai joissain tapauksissa poltettua tiiltä. Keinotekoisia tiilijäljitelmä tai muovipinnoitettuja peltejä ei saa käyttää.

Kuva Kustinkujan uudisrakennuksesta, jossa rakennus on sopivasti yksinkertainen ja konstailematon, mutta kuitenkin rakennusaikansa näköinen.

Uusi rakennus voi olla reilusti aikansa näköinen ja silti sopia vanhaan ympäristöön. Oheisissa kuvissa on muutamia esimerkkejä onnistuneista moderneistakin taloista.

Ensiarvoisen tärkeää on uudisrakennuksen suunnitteluun palkata pätevä henkilö, jolla on kokemusta vanhaan ympäristöön suunnittelemisesta. Tämä vastaa työstään niin rakennuttajalle ja naapureille kuin yhteiskuntaankin päin. Vain pääsuunnittelijan vastuun kantava voi osallistua ympäristön eheyttämisessä ja alueen laadun nostamisessa.

Nykyisin on useilla valmistalotehtailla myös omat perinnemallinsa. Niistä voi löytyä sopiva, mutta usein ne ovat liian isoja (runkosyvyydeltään) ja turhan koristeltuja Emolaan. Yhtenä piirteenä näissä valmistaloissa on myös eri aikakausien tyylien sekoittaminen. Talon muoto voi olla 1940-luvulta, ikkunat 1800-luvulta, ikkunoiden sijoittelu modernia ja laudoitus vielä eriaikakauden tyyliä, mutta väärin mittasuhtein. Tällaista romantisointia Emola ei kaipaa.

Mikäli halutaan valita talopaketti, tulisi myös harkita mahdollisuutta, jossa rakennuksen luonnossuunnittelun tekisi arkkitehti. Yksilöllisesti suunniteltu talopakettiratkaisu on usein hinnaltaan samaa luokkaa kuin kuvaston malli muunneltuna. Suunnittelijan palkkio saadaan helposti ansaittua takaisin turhien rakennusneliöiden muodossa ja samalla saadaan juuri perheen tarpeiden mukainen talo. Joka vielä sopii ympäristöönsä.

Emolalaisen uudisrakennuksen peruspilarit voisivatkin olla: selkeys, toiminnallisuus, kauneus ja kruusailemattomuus.

PIHARAKENNUKSET

Monimuotoinen piharakennus.

Piharakennukset ovat tärkeä osa pihoja. Vanhat piharakennukset tulisikin säilyttää. Niiden kunnostaminen ja laajentaminen on parempi vaihtoehto kuin niiden purkaminen. Katutilaa rajaaviin piharakennuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Perinteiseen tapaan ”pihanperälle” sijoitettu piharakennus luo päärakennuksen kanssa suojaisan pihapiirin.

Piharakennuksiin voidaan sijoittaa varasto-, askartelu-, työ-, sivuasunto-, sauna- ja pyykinkäsittelytiloja sekä kasvihuone, huvimaja tai autotalli. Autotalli tulee sijoittaa piharakennukseen. Päärakennuksen yhteyteen sijoitettuna se kasvattaa päärakennuksen kokoa turhaan.

Piharakennukset on Emolassa perinteisesti rakennettu pitkäksi, suorakaiteen muotoiseksi kokonaisuudeksi. Joskus ulkorakennus oli L:n mallinen. Piharakennus on sijainnut yleensä päärakennusta vastapäätä tontin toisella laidalla. Talousrakennukset rakennettiin puurakenteisina, laudasta tai hirrestä, myöhemmin niihin lisättiin myös tiilestä tehtyjä osia. Piharakennuksille luonteenomaista olikin juuri osissa rakentaminen, rakennettiin sitä mille syntyi tarve, ja siitä juontava vaihtelu julkisivussa. Kattolinjan ja julkisivuvärityksen johdosta kokonaisuus oli kuitenkin yhtenäinen.

Piharakennus on tavallisesti vuorattu pystyrimalaudoituksella. Väri on ollut punamulta. Nurkka- ja vuorilaudat olivat valkeat, ovet keltamullatut.

Laajentaminen
Piharakennusta tulee laajentaa vanhan rakennuksen ja sen ympäristön ehdoilla. Rakennuksen jatkaminen pituussuunnassa tontin rajaa pitkin samanlaisena massana on suositeltavin vaihtoehto. Tontin kulmassa olevaa piharakennusta voidaan laajentaa myös L-malliseksi huomioiden kuitenkin naapuritontin rakennukset ja rakennusmääräykset.

Uusi piharakennus
Uuden piharakennuksen tulee olla vaatimattomamman näköinen ja mittakaavaltaan pienempi kuin päärakennus. Myös julkisivupinnoitteiltaan ja väriltään sen tulee erottua päärakennuksesta.

Yleisohjeena voidaan pitää, että runkosyvyyden tulisi olla korkeintaan 4.5 metriä, pituuden korkeintaan 15 metriä, räystäskorkeuden korkeintaan 2,5 metriä ja kattokaltevuuden kaavan mukainen 25 - 35°. Rakennuksen pohjamuodon tulee olla suorakaide.

Julkisivumateriaalina tulee käyttää perinteistä pystyrimalaudoitusta tai joissain perustelluissa osissa rapattua tiiltä. Ikkunat tulee tehdä selvästi pienemmiksi ja vuorilaudoitukset vaatimattomammiksi kuin päärakennuksessa. Ikkunoiden suunta tulee olla omalle pihalle päin. Piharakennuksen suositeltavin väri on edelleen punamulta, jollei tontilla ole perinteisesti käytetty muuta väriä. Katemateriaalina tulee olla kolmiorima- tai tasainen huopakate tai konesaumattu ja peittomaalattu sileäpeltikate. Myös korjattaessa vanhaa piharakennusta tulee palata näihin katemateriaaleihin.

Autotalli

Autotalli voidaan tehdä vanhaan talousrakennukseen väliseiniä purkamalla ja avaamalla uusi oviaukko rakennuksen päähän. Vanha julkisivu ovineen ja ikkunoineen voidaan hyvin säilyttää. Autotallin tulee olla korkeintaan yhden auton levyinen. Pituussuunnassa autotalliin voi sijoittaa kaksi autoa peräkkäin.

Kokonaan avoimia autokatoksia ei saa rakentaa, vaan autokatoksen seinäpinnoista saa korkeintaan 40% olla avointa. Autokatos ei saa olla yksinäinen rakennus, vaan siihen tulee liittyä muutakin piharakennukseen sopivaa tilaa.

Piharakennukseen tulisi autotallin jatkoksi sijoittaa myös muita tiloja, vaikkapa varasto, jotta perinteinen pitkänomainen rakennusmassa säilyisi. Ovien, ikkunoiden ja räystäiden malleissa kannattaa noudattaa alueen perinteitä. Ovet tulee olla saranalliset puiset paneeliovet, nosto- ja liukuovia ei saa käyttää. Oven alle tulee saada niin suuri tila, jottei lumi ja jää ole esteenä perinteisen parioven käytölle. Mikäli autotallin sokkelikorko on hyvin matala, eikä maastoa oven edustalta voida muotoilla, tulee tutkia mahdollisuus autotallin lattian korottamiseksi. Näin autotallin sisäkorkeus vähän pienenee, mutta ovien aukeavuus voidaan turvata.

Piharakennus, johon lisätty autotallille tilaa laajentamalla rakennusta L:n malliseksi.

MAALAUS JA VÄRIT

Rakennusten värityksessä on perinteisesti ollut hierarkia: asuinrakennukset on maalattu kalliimmalla maalilla ja piharakennukset halvemmalla. Ensi alkuun se tarkoitti, että päärakennus keltamullattiin ja piharakennukset punamullattiin. Myöhemmin päärakennus maalattiin öljymaalilla. Emolan tapaisella asuinalueella, jolla on pitkä historia, tulee hierarkia säilyttää edelleenkin. Tontin kaikkia rakennuksia päärakennuksesta koirankoppiin ei tule maalata samalla sävyllä. Puna- ja keltamulta ovat edelleenkin hyviä piharakennusten värejä. Vesiohenteisia lietemaaleja saa punamullan ohella tänä päivänä jo muissakin sävyissä ja ne ovat jatkohuollettavuuden kannalta varma valinta paitsi ulkorakennuksissa myös aidoissa.

Rakennuksen kunnostusta suunniteltaessa tulee tutkia rakennuksen värihistoria. Selvitys tehdään ottamalla rakennuksesta maalinäytteitä. Rakennuksen värityksen tulee ensisijaisesti olla sen omasta historiasta juontuva.

Jos vanha julkisivuverhous on kunnostustöissä kokonaan uusittu, eikä väriselvitystä enää voi tehdä, voidaan turvautua rakentamisajan tyypillisiin värityksiin. Liitteessä 2 on esitetty Emolan rakentamiskokonaisuusalueille julkisivujen väritysvaihtoehtoja päärakennuksiin. Ne perustuvat sekä paikanpäällä tehtyihin tutkimuksiin että rakennusten rakennusaikana yleisesti käytettyihin väriyhdistelmiin.

Taloja uudelleen maalattaessa on tärkeää valita sama maalityyppi millä rakennus on viimeksi maalattu. Eri tyyppiset maalit hylkivät helposti toisiaan ja väärä maali saattaa irrota tai halkeilla varsin pian. Kuultovärit eivät sovi perinteiseen rakennustapaan täällä. Erityisesti ikkunoiden puuosia maalattaessa tulee käyttää peittoväriä.

Ulkomaalaus tulisi toistaa noin 10 – 12 vuoden välein. Ikkunoiden maalauksen hoitoväli on 6 – 8 vuotta, mutta kittaukset tulisi tarkistaa joka toinen vuosi, samoin korjata mahdolliset vauriokohdat heti.

YHTEENVETO

Emolan asemakaava on osittain vanhentunut – mutta ei siinä määrin, että kokonaisuudistamiseen tässä kaupungin resurssitilanteessa ja Emolan rakentamisen vähäisen määrän huomioon ottaen olisi syytä. Asemakaava kuitenkin kaipaa uudelleen tutkimista ja tarkennuksia seuraavissa tapauksissa:

1. Tonteilla, joiden rakennuksiin sisältyy kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja (kohteet on inventoitu v. 2005, mutta suojelumerkintä puuttuu kaavasta): Erityisarvoja sisältäviä taloja ei saisi purkaa. Kiinteistöjä tulisi voida kehittää esim. katuvarressa olevat pikkutalot erillisasuntoina, työtiloina tai piharakennuksina käyttäen, jolloin uudisrakentamisen paikka osoitetaan siihen sopeuttaen, yleensä tontin takaosaan.

2. Tonteilla, joiden rakennuksiin tai yksittäispuihin sisältyy erityisiä maisemallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja (kohteet osin inventoitu v. 2005 tai kyseessä on katunäkymässä merkittävä päätettä, mutkaa tai aukiota rajaava rakennus tai elementti): Rakennukset tulisi säilyttää ja korjata. Mikäli uudisrakentamiseen on välttämätön pakko, rakennus on sijoitettava aiemmalle paikalleen ja korvattavan rakennuksen mittasuhteita, materiaalia ja aukotusta mukailevana. Kun maisemapuu tulee biologisen ikänsä loppuun, sen tilalle on istutettava riittävän iso korvaava puu.

3. Asemakaavan määräyksiin tulisi lisätä suunnitteluohje, joka velvoittaa tekemään ympäristömuutosratkaisut siten, että valtakunnallisesti arvokkaan Emolan alueen luonne säilyy.

Mikäli rakentaja hyvää suunnittelijaa käyttäen esittää ratkaisun, joka edistää tämän kulttuuriympäristöohjelman tavoitteiden toteutumista, on kaupunki valmis myöntämään rakentamisluvan myös poikkeamisen kautta. Tällainen harkinta voi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos:

- olevat rakennukset halutaan ja onnistutaan säilyttämään osoittamalla lisärakentamisen paikka asemakaavasta poikkeavalla tavalla
- tai jos lisätilantarve voidaan tyydyttää ulkorakennusta merkittävästi enemmän hyödyntämällä, tekemällä vaikka toinen asunto erillisenä sinne.

Kuten asukastilaisuudessakin todettiin, on Emola vetovoimainen ja kiinteistöjen arvostus on riippuvainen siitä, miten hyvin alueen historiallista omaleimaisuutta kyetään säilyttämään. Siksi kulttuuriympäristöohjelma rakentamisohjeineen on pikemminkin tervetullut ”kurinpalauttaja” kuin turha rajoitin. Yhteisistä säännöistä on hyvä sopia – vaikka yksilöllistä suunnittelua silti tarvitaan.

Tavoitteena tämän työn tekijöillä oli yleistajuisen ja havainnollisen käsikirjan luominen. Lopullinen tavoite on kuitenkin ympäristön hoitaminen ja sen eritysarvojen säilyttäminen. Se vaatii monen tahon toimimista yhteisten pelisääntöjen mukaan ja samaan lopputulokseen tähdäten: Emolan säilyttämiseen tulevillekin polville mahdollisimman paljon historiallisessa asussaan.

Ohjelman velvoittaa

- Mikkelin kaupunkia niin kiinteistöjen omistajana kuin toimijanakin
    - erityisesti kaavoitusta ja rakennusvalvontaa, joiden tulee huolehtia, että kaikessa rakentamisessa otetaan huomioon myös historialliset arvot.

    - yleisten tilojen kuten katujen ja puistojen suunnittelijoita, rakentajia ja ylläpitäjiä: Emola ei ole standardikohde vaan sinne on etsittävä omanlaisensa ratkaisut
    - mikäli toimijoilla itsellään ei ole hankkeiden arviointiin tarvittavaa rakennushistorian tuntemusta ja näkemystä, tulee apua hankkia
- Kiinteistönomistajia
    - muutosten suunnitteluun hankittava pätevä pääsuunnittelija, jolla kokemusta vanhaan ympäristöön suunnittelusta
    - kiinteistökaupoissa tehtävä ostajalle selväksi, mihin alueella asuminen velvoittaa: perinnetietoisuuteen
    - kuulemaan viranomaisten lisäksi myös naapuruston mielipidettä omissa ympäristöä muuttavissa toimissaan
- Pääsuunnittelijoita
    - tulee olla tai hankkia rakennushistorian tuntemusta
    - perehtyä kuhunkin suunnittelukohteeseen ja sen historiaan kiireestä huolimatta antaumuksella.
- Kotiseutuväkeä
    - Emolan juonen ja erityisluonteen opettamista, esillä pitämistä ja tarvittaessa näkemyserojen sovittelijaksi asettumista.

Kiitokset kaikille ohjelman teon aikana kommentteja ja kannustusta antaneille.

Mikkelissä 30.04.2005

Tuija Mustonen
arkkitehti SAFA

LISÄTIETOA EMOLASTA, KORJAUSRAKENTAMISESTA JA PIHOISTA

Lähteet

- Asemakaavakartat selityksineen aluetta koskien
- Mikkeli: Kaavarunko osalle 7. kaupunginosaa, Emolaa, 1981
- Kovanen, Kirsti: Emolan käyttösuunnitelma, 1977
- Mikkelin kaupunki: 7. kaupunginosan, Emolan, alueittainen perusparannuskokeilu, perusparannusohjelma 1982 – 1986
- Lähde, Hannu: Mikkelin Emola n. 1865 – 1960, Mikkelin kaupungin museot julkaisuja 5, Mikkeli 1988
- Mikkelin Emolan perinnekirja, 1985
- Kovanen, Kirsti; Nikkilä, Pirjo: Opas vanhojen rakennusten peruskorjaajille, Valiokopio 1979, Mikkeli
- Kaavoitus- ja talonsuunnitteluosasto: Emola, rakentamisohjeet / Luonnos 20.11.1984
- Hakala, Tarja: Mikkelin kaupungin Emolan kaupunginosan kasvillisuudesta, Oulun Yliopisto, Kasvitieteen laitos, Cl –seminaariesitelmä 27.3.1984
- Kulttuuriympäristön hoito-ohjelma 1997-98 Etelä-Savo ja Itä-Häme, Etelä-Savon ympäristökeskus, Teroprint, Mikkeli 1997
- Rakennettu ympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, rakennushistorian osaston julkaisu 16, 1993. 2. painos 1998. Tarkistettu 2003
- Oma Koti – omakotiasuminen Suomessa, Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:10, Forssan Kirjapaino Oy, 2004
- Lahden teknillinen virasto, Maankäyttö: Anttilanmäki, rakentamisohjeisto 2003
- Tapanila – Mosabacka, rakentamisohjeita vanhalla omakotialueella, 1984
- Wainio, Terttu-Elina: Pietarsaaren Pohjoisnummi, säilyttävä saneeraus, Diplomityö Oulun Yliopiston Arkkitehtuurin osastolla 1980
- Yhteenvedot Emolaseuran järjestämistä kävelyistä
- Arja Hartikaisen esitelmä ja luentomateriaalia sekä vanhaa kuvamateriaalia Mikkelin kaupungin kaavoituksen arkistoista
- Orijärven puutaloalue, rakennustapaohjeet
- Reija Johanna ja Jani Johannes: Tee se itselle; 14, RJS –tietokirjat 1998
- Knuuti Liisa (toim.): Metsä kaupungissa, Teknillisen Korkeakoulun YTK:n julkaisu C55, Espoo 2001
- Ikkuna- ja ovimuutokset, rakentamistapaohje, Helsingin kaupunki, rakennusvalvontavirasto 1995

Kirjallisuutta korjausrakentamisesta

- Museovirasto: Korjauskortisto, Museovirasto 2001
- Kaila Panu: Talotohtori – Rakentajan pikkujättiläinen, WSOY 2001
- Keinänen Wäinö: Rakennusopin tietokirja, 1949, WSOY 2001
- Orola Urho: Rakennusten korjaus ja kunnossapito, Pellervo-Seura 1943
- Jokamies rakentajana, huvila- ja omakotirakentajan opas, WSOY 1953
- Heinävä Auli ja Hurme Taru: Mummolan remonttikirja, Lasten Keskus 1996
- Niskala Eino: Puutalon perusparannus, rakenteet ja ulkonäkö, Asuntohallitus teknillinen osasto, opasjulkaisu 1:1986, Valtion painatuskeskus1986

Kirjallisuutta perinteisistä pihoista ja perinnekasveista

- Alanko Pentti: Palavarakkaus ja särkynytsydän sekä muut perinteiset koriste-kasvit, Tammi 1992
- Alanko Pentti: Ukonhattu ja ahkeraliisa: perinteiset koriste- ja hyötykasvit, Tammi 1994
- Bergfeldt Inga: Vanhanajan ruusut, Gummerus 2003
- Ruoff Eva: Vanhoja suomalaisia puutarhoja, Otava 2001

LIITTEET

- **LIITE 1**: KAAVOITUKSEN KAUTTA SUOJELLUT RAKENNUKSET JA KOKONAISUUDET EMOLASSA
- **LIITE 2**: JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA

KAAVOITUKSEN KAUTTA SUOJELLUT RAKENNUKSET JA KOKONAISUUDET EMOLASSA

EMOLA KOKONAISUUTENA
Emola on vapaasti rakentunut puinen esikaupunkialue Mikkelin kesklustan ruutukaava-alueen pohjoispuolella. Eri-ikäisestä rakennuskannastaan ja osittaisesta uusiutumisesta huolimatta Emola on säilyttänyt omaleimaisen historiallisen rakenteensa ja vanhan esikaupunkimaisen kaupunkikuvansa.
Emola alkoi kasvaa Rouhialan tilan maille 1860-luvulla, viimeiset palstoitussuunnitelman mukaiset talot rakennettiin 1920-luvulla. Emola liitettiin Mikkelin kaupunkiin 1931 ja alueelle laadittiin kaupunkimainen asemakaava (O-I.Meurman).

KAIVO JA PÄÄRAKENNUS, HAUSKANKATU 1A (SRA, SR)
Mikkelin Työväen Osuuskauppa perustettiin 1915. 1916 se avasi Otto Tiihoselta ostetussa talossa toisen myymälänsä ja leipomon.

Pihalla 1800 –luvun lopulla rakennettu kaivo, joka kuului kauppias Lindbergin taloon. Edustaa muuten jo kaupungista kadonnutta rakennustyyppiä. Historiallisesti merkittävä rakennelma.

HAUSKAN MYLLY JA MYLLYALUE, MYLLYKATU (S)
Hauskan taloon kuulunut jauhomylly mainitaan jo v. 1756. Venäläiset hävittivät myllyn 1791, mutta se rakennettiin uudelleen. 1852 liitettiin Hauskan talo Rouhialasta ja Emolasta yhdistettyyn tilaan. Jäljelle jäi vain jauhomyllyn tontti.
Edelleen toimintakunnossa olevassa myllyssä on satulakatto, seiniltään se on punamullattu. Mylly patoineen edustaa katoavaa ympäristötyyppiä.

MYLLYKATU 1 (SR)
Myllykatu 1 on Hauskan myllyn vieressä sijaitseva asuinrakennus.

ROUHIALAN YLÄKOULU (SR)
Vuonna 1910 rakennettu kansakouluksi. Rouhialan omistaja Henrik Wirilander lahjoitti koulutontin ja rakennustarpeet. Laajennettu 1914. Korjauksia tehty monta kertaa, mutta ulkoasu on säilynyt pitkälti ennallaan. Yksikerroksinen, ullakollinen hirsirakennus, joka vuorattu rimapeitteisellä pystylaudoituksella. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä rakennus.

ROUHIALAN ALAKOULU (SR)
1920 rakennettu, rakennusmestari A. Oikarisen suunnittelema kansakoulurakennus. Yksikerroksinen, ullakollinen ja harjakattoinen vuorattu hirsirakennus. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä rakennus.

LAMMINMÄENKATU 5, PÄÄRAKENNUS JA PIHARAKENNUS (SR)
Taitekattoinen, valkeaksi rapattu huvilarakennus ja sauna vuosisadan alusta Likolammen rannalla maisemallisesti tärkeällä paikalla.

NK. POSTIMESTARI GODENHJELMIN TALO, HAUSKANKATU (SR)
Asuinrakennus Hauskankylässä, aivan Emolanjoen rantatörmällä.

HAUSKANKATU 1B (SR)
Hirsirunkoinen yksikerroksinen, osin kellarillinen, harjakattoinen asuinrakennus. Hauskankylän alkuperäistä rakennuskantaa.

PENTTISEN KAUPPA
1940-luvun lopulla rakennettu kauppa on valkoiseksi rapattu, pulpettikattoinen funktionalistinen rakennus. Se on rakennettu sodassa tuhoutuneen seurahuoneen tiilistä jaa sen on suunnitellut arkkitehti Pekka Saaremaa. Kauppa on rakennushistoriallisesti merkittävä.

ROUHIALANKADUN ETELÄPÄÄN PUISTOKATUOSUUS
Meurmanin kaavan aikaan saama. Viihtyvyyden ja kotipaikkatunteen kannalta merkittävä aluekokonaisuus

ROUHIALANJOEN PUISTOMAINEN KULTTUURIMAISEMA
Viihtyvyyden ja kotipaikkatunteen kannalta merkittävä aluekokonaisuus ja Emolan myllyn paikka.

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA MÄKIRAKENTAMINEN JA 1920 -LUKU

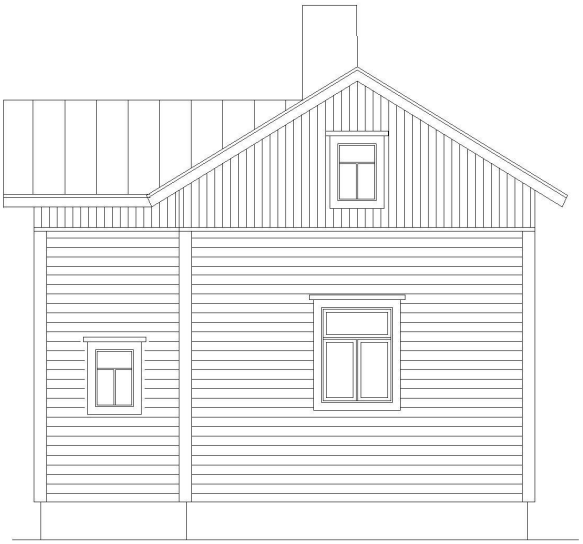

Ensimmäiset maalit olivat punamultaisia keittomaaleja, myöhemmin värisävyiksi tulivat myös keltamullan sävyt.

Emolaan sopivatkin hyvin nämä perinteiset sävyt ja maalityypit pinnoille, joissa niitä on aiemminkin käytetty. Mikäli rakennus on ollut aiemmin maalattu lateksilla, tulee käyttää perinteisiä pellavaöljymaaleja keittomaalien sijaan. Vanhan maalin poisto on usein työlästä, mutta öljymaalin alustalla voi olla myös pieniä määriä muuta maaliainesta, sen vaikuttamatta maalin tarttuvuuteen.

Käytettävät värit sen sijaan tulisi valita perinteisistä luonnonpigmenteistä. Nykyiset teollisesti valmistettavat pigmentit ovat usein liian voimakkaita ja ”puhdassävyisiä” vanhaan ympäristöön.

Valittavia pigmenttisävyjä seiniin ovat vaalea okra, keskiokra ja tumma okra sekä sinkkivihreä. Väreistä käytettiin eri tummuusasteita eli väripigmentin joukkoon sekoitettiin sinkki- tai titaanivalkoista halutun vaaleusasteen saamiseksi. Julkisivun jäsennöintiin (eli ikkunoiden ja ovien vuorilautoihin sekä nurkka- ja räystäslautoihin) valittiin toinen sävy samasta listasta. Siis käytettiin seinissä vaikkapa vaaleaa okraa ja jäsennöinnissä tummaa okraa. Sinkkivihreään yhdistettiin usein vaaleampi sävy, melkein valkoinen hiukan sävytettynä jollain edellä mainituista sävyistä.

Rapatuissa taloissa sekä kivijaloissa käytettiin valkoista kalkkirappausta. Ympäristöstä tarttuva lika on värjännyt jäljellä olevat pinnat harmahtaviksi.

Ikkunoissa käytettiin samaa sävyä kuin vuorilaudoituksissa. Jos halutaan korostaa ikkunaa, voidaan ikkunan puitteisiin ja karmeihin valita sama pigmentti kuin vuorilaudoissa, mutta pari astetta vaaleampana sävynä.

Ovien väri on ollut tumma suklaanruskea. Se saadaan sekoittamalla puolet tummaa okraa ja puolet poltettua umbraa.

Katon väri on ollut rusehtava musta ns. tervanvärinen tai tumma grafiitinharmaa. 20 –luvulla alettiin käyttää myös lyijymönjää (punertavan ruskea). Jos halutaan käyttää punaista väriä, tulee punaisen olla taitettu mustalla ”harmaammaksi”, kuten maalarimestarit entisaikaan tekivät.

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA MÄKIRAKENTAMINEN JA 1920 -LUKU

värisävyjä julkisivuun: seiniin ja jäsennöintiin

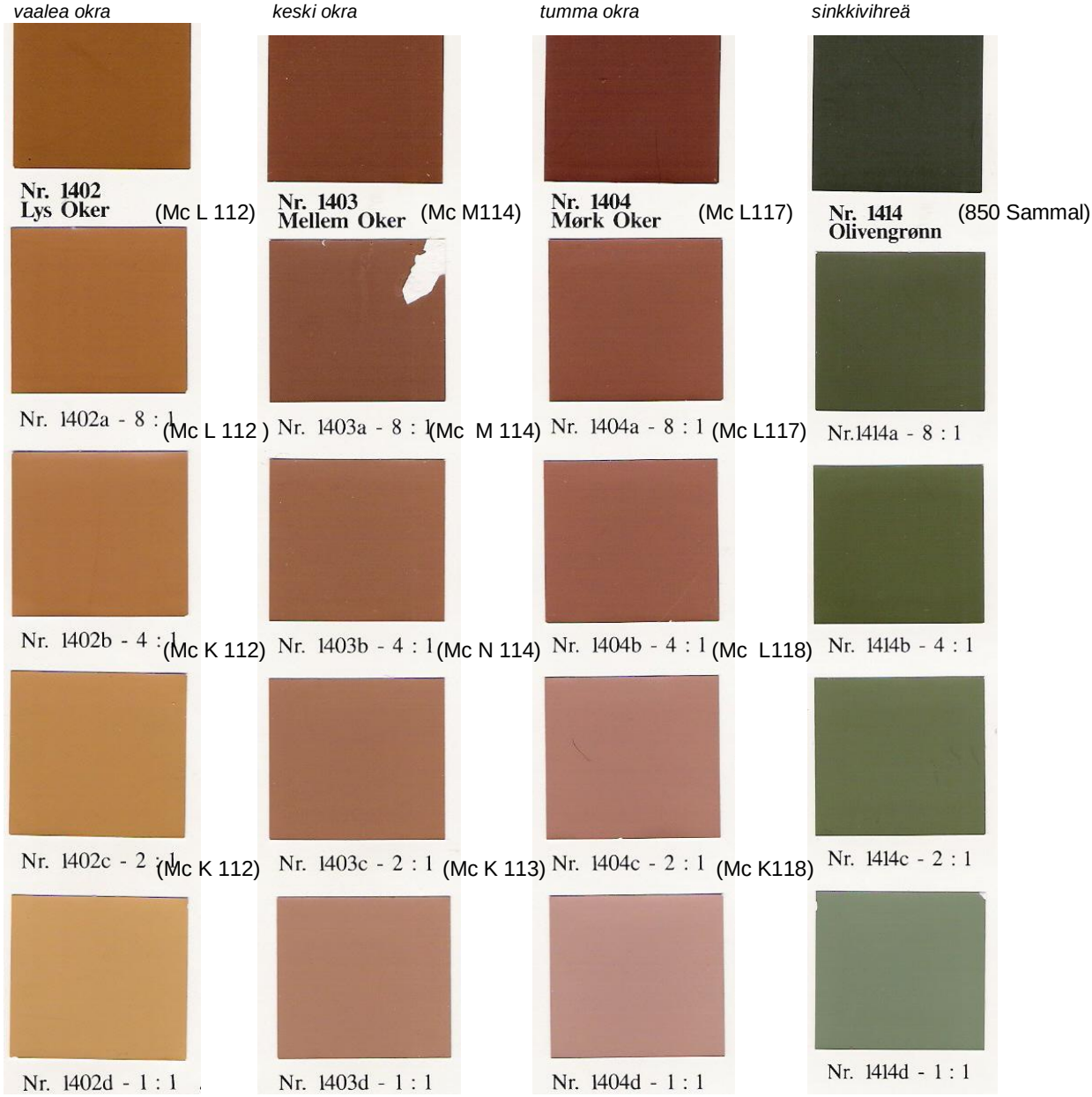

(NCS S 3030-Y30R tai Mc J112) (Mc J 113) (Mc J118) (Lin 017 X)

värisävy oviin

tumma suklaan ruskea

(tumman okran ja ruskean sekoitus, Mc M101)

Mc	viittaa Tikkurilan Monicolor Nova värikarttaan	**850 Sammal**	viittaa Uulan värikarttaan
NCS S	viittaa Teknoksen värikarttaan		
Lin	viittaa Tikkurilan perinnevärikarttaan		

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA 1890 –LUKU

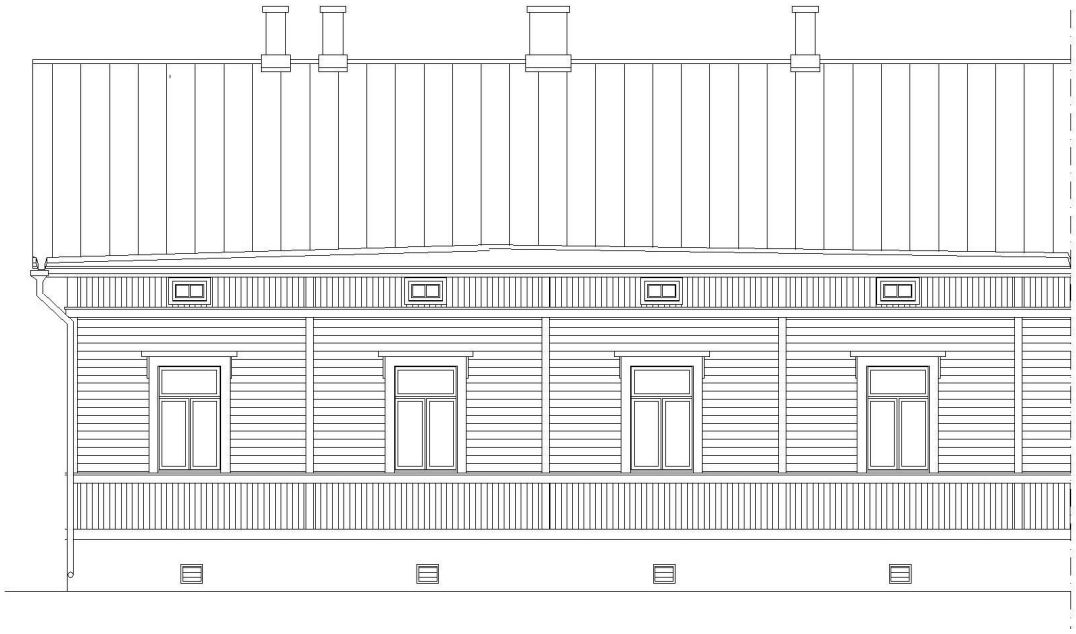

Värisävyt perustuivat luonnonpigmentteihin. Seinissä käytettiin vaaleaa okraa (1:4), keskiokraa (1:1) sekä sinkkivihreää (1:1). (Sulkuihin merkittyinä käytetty sekoitussuhde sinkki- tai titaanivalkoisen kanssa.) Yhtenä ”mikkeliläisenä” sävynä on esiintynyt roosa, jollainen on nähtävissä myös ns. Elomaan talossa.

Julkisivun jäsennöinti tehtiin tähän aikaan varsinaista seinäpintaa tummemmalla sävyllä. Käytettyjä sävyjä ovat olleet englannin punainen, ruskea (2:1), poltettu umbra (4:1) sekä Elomaan talostakin löytyvä tumman okran ja ruskean sekoitus. Samaa värimaailmaa ja värisävyjen hierarkiaa tulisi suosia ruutukaava-alueen taloissa edelleenkin.

Ikkunoissa käytettiin samaa sävyä kuin vuorilaudoituksissa. Jos halutaan korostaa ikkunaa, voidaan ikkunan puitteisiin ja karmeihin valita sama pigmentti kuin vuorilaudoissa, mutta pari astetta vaaleampana sävynä.

Ovien väri on ollut tumma suklaanruskea. Se saadaan sekoittamalla puolet tummaa okraa ja puolet poltettua umbraa.

Katon väri on ollut rusehtava musta ns. tervanvärinen tai tumma grafiitinharmaa. Kivijaloissa käytettiin valkoista kalkkirappausta.

Käytettävät värit tulisi valita perinteisistä luonnonpigmenteistä. Nykyiset teollisesti valmistettavat pigmentit ovat usein liian voimakkaita ja ”puhdassävyisiä” vanhaan ympäristöön.

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA 1890 -LUKU

värisävyt julkisivuun: seiniin

vaalea okra

(Mc H 112)

keski okra

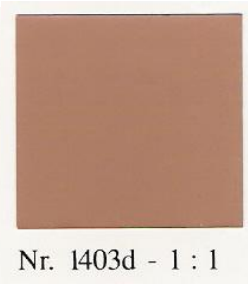

(Mc J 113)

sinkkivihreä

(Symphony S444)

roosa

(Lin 352X tai NCS S 1010-50 R tai Uula 404 1%)

värisävyt jäsennöintiin

englannin punainen

(Mc L127)

ruskea (2:1)

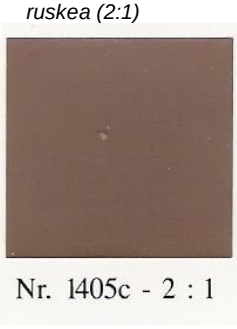

(Mc K 109)

poltettu umbra (4:1)

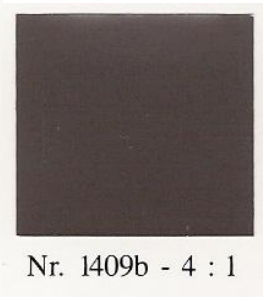

(Mc L 155)

tumman okran ja ruskean sekoitus

(Mc M 101)

Mc	viittaa Tikkurilan Monicolor Nova värikarttaan
NCS S	viittaa Teknoksen värikarttaan
Lin	viittaa Tikkurilan perinnevärikarttaan
Uula 404	viittaa Uulan värikarttaan

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA JÄLLEENRAKENNUSKAUSI

Värisävyt perustuivat edelleen luonnonpigmentteihin: maalipigmentit ostettiin rautakaupasta paperipussiin pakattuna ja maali sekoitettiin työmaalla. Seinissä käytettiin erittäin vaaleiksi sävytettyinä (1:4 tai 1:8) pigmentteinä okran eri sävyjä, maavihreää, sinistä sekä viimeksi mainituista sekoitettu turkoosisävyä.

Julkisivun vuorilaudoituksissa käytettiin lähes valkoista, hiukan edellä mainituilla värillä taitettua.

Ikkunoiden karmeissa ja kuistin kaiteissa sen sijaan voitiin käyttää tehostevärejä. Tehostevärit olivat samoja kuin edellä mainitut seinävärit, mutta tummempina (okrat 4:1, siniset ja vihreät 1:1).

Ovien värinä käytettiin edelleenkin tumma suklaanruskeaa tai muuta ruskeaa. Se saadaan sekoittamalla puolet tummaa okraa ja puolet poltettua umbraa. Ajalle tyypillisesti voidaan ovissa käyttää myös rohkeampiakin värejä: tehostevärit sopivat oviinkin.

Katon väri on ollut rusehtava musta ns. tervanvärinen, tumma grafiitinharmaa tai punainen tiilikatto.

Käytettävät värit tulisi valita perinteisistä luonnonpigmenteistä. Nykyiset teollisesti valmistettavat pigmentit ovat usein liian voimakkaita ja ”puhdassävyisiä” vanhaan ympäristöön.

JULKISIVUJEN VÄRITYSVAIHTOEHTOJA JÄLLEENRAKENNUSKAUSI

värisävyt julkisivuun: seiniin

vaalea okra	*keski okra*	*tumma okra*	*maavihreä*	*turkoosi*	*sininen*
Nr. 1402f - 1 : 4	Nr. 1403f - 1 : 4	Nr. 1404f - 1 : 4			
(9600 Kaakao tai Mc H112)	(NCS 3020 Y50R)	(Mc H 118)	(Lin 338X)	(Lin 343X)	(Lin 348X)

Nr. 1402g - 1 : 8	Nr. 1403g - 1 : 8	Nr. 1404g - 1 : 8
(NCS S 1515 Y40R tai Mc H 112)	(Mc J 114)	(Mc G 118)

värisävyt tehosteväritettäviin osiin

vaalea okra	*keski okra*	*tumma okra*	*maavihreä*	*turkoosi*	*sininen*
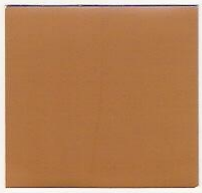					
Nr. 1402b - 4 : 1	Nr. 1403b - 4 : 1	Nr. 1404b - 4 : 1			
(Mc K112)	(Mc K113)	(Mc 118)	(Symphony L444)	(Lin 341X)	(Lin 346X)

Mc	viittaa Tikkurilan Monicolor Nova värikarttaan
Symphony	viittaa Tikkurilan Symphony värikarttaan
9600	viittaa Tikkurilan ulkovärikarttaan
NCS S	viittaa Teknoksen värikarttaan
Lin	viittaa Tikkurilan perinnevärikarttaan